

GORZOWSKIE

**WIADOMOŚCI
KOŚCIELNE**

ORGAN URZĘDOWY
KURII BISKUPIEJ
GORZÓW **1957**
WRZESIEŃ

GORZÓW WLKP.

GORZOWSKIE WIADOMOŚCI KOŚCIELNE

ORGAN URZĘDOWY KURII BISKUPIEJ

GORZÓW – WRZESIEŃ 1957

NR 9

1.

AKTA STOLICY APOSTOLSKIEJ

134 ENCYKLIKA

JEGO ŚWIĄTOBLIWOŚCI PIUSA XII PAPIEŻA

Do Czcigodnych Braci Patriarchów, Prymasów,
Arcybiskupów, Biskupów oraz innych Ordynariuszy
O MUZYCE SAKRALNEJ (Musicae sacrae disciplina)

Pius XII Papież

Czcigodni Bracia pozdrowienie Wam i błogosławieństwo!

CEL I MOTYWY ENCYKLIKI

Muzyczna sztuka kościelna zawsze Nam leżała na sercu, to też wydało nam się rzeczą na czasie sprawę tę z kolei omówić w osobnej encyklice, a razem z nią szerzej wyjaśnić i inne sprawy, które się wyłoniły w ostatnich lat dziesiątkach, aby wzniósła ta i szlachetna sztuka z każdym dniem przyczyniała się do coraz wznioślejszego oddawania czci Bogu oraz tym skuteczniejszego wzrostu życia duchowego wiernych.

Pragniemy jednocześnie odpowiedzieć życzeniom, któreście Wy, Czcigodni Bracia, uważali za potrzebne nam przedstawić, jak i tym, które wyrazili na kongresach muzycznych wybitni i znakomici znawcy sztuki sakralnej — jak wreszcie i tym, które wynikły z doświadczeń życia duszpasterskiego, z uwzględnieniem tego wszystkiego, co w miarę postępu osiągnięte zostało w dziedzinie naukowych studiów nad tą sztuką.

Spodziewamy się stąd, że to, co św. Pius X postanowił w swym MOTU PROPRIO o MUZYCE SAKRALNEJ, które słusznie nazwał KODEKSEM PRAWA O MUZYCE (Motu Proprio: „Ira le sollecitudini dell' ufficio pastorale”, Acta Pii X, vol. I, pag.

77), otrzyma nowe potwierdzenie i polecenie oraz lepsze w świetle nowszych zasad uzasadnienie, tak, aby przez przystosowanie do warunków dzisiejszych oraz pewne jej wzbogacenie szlachetna sztuka muzyki sakralnej coraz lepiej odpowiadała swemu wzniosłemu zadaniu.

I.

HISTORIA MUZYKI SAKRALNEJ

Muzyka darem Bożym

Wśród tylu i tak wielkich darów, którymi Bóg, będący sam najdoskonalszą w sobie harmonijną jednością, ozdobił stworzonego na swój obraz i podobieństwo człowieka (Ks. Rodz. I, 26), poczesne miejsce zajmuje muzyka, która wespół z innymi sztukami wyzwolonymi przyczynia się do radości ducha i rozkoszy umysłowej. O niej to słusznie pisał Augustyn: „Aby ludzie, rozumną duszą obdarzeni, zdawali sobie sprawę z tej wielkiej rzeczy, (mowa tu o harmonii stworzenia) szczodroblivość Boża obdarzyła ich muzyką czyli zdolnością i umiejętnością śpiewania” (Ep. 461, De origine animae hominis, I, 2).

MUZYKA W STARYM ZAKONIE

Nic przeto dziwnego, że śpiew religijny i sztuka muzyczna były, jak o tym świadczą dokumenty starożytne i nowsze, zawsze i wszędzie stosowane w obrzędach religijnych, nie wyłączając ludów pogańskich; były też przede wszystkim w użyciu przy oddawaniu czci Bogu Prawdziwemu, już od czasów najdawniejszych. Naród wybrany, cudem Bożej potęgi wyratowany przed zagładą w Morzu Czerwonym, śpiewał Bogu hymn zwycięstwa, a Maria, siostra Mojżesza, obdarzona duchem proroczym, śpiewała wspólnie z ludem przy dźwiękach bębna (Wyjścia, 15, 1—120).

Później gdy przenoszono Arkę Pańską z domu Abinadaba do miasta Dawidowego, sam król i „cały lud Izraelski pisał przed Jehową przy dźwiękach wszystkich instrumentów drewnianych, oraz cytr, harf, bębenków, lutni i cymbałów” (2 Sam, 6, 5). Sam król Dawid ustanowił wówczas przepisy używania muzyki i śpiewu przy sprawowaniu czci Bożej (I Paral, 23, 5) i prawa te po powrocie z wygnania zostały wznowione oraz były przestrzegane aż do czasów przyjścia Boskiego Odkupiciela.

MUZYKA W KOŚCIELE PIERWOTNYM

W Kościele przez Zbawiciela założonym już od zarania był w użyciu śpiew religijny, jak świadczy dosyć wyraźnie św. Paweł Apostoł, gdy pisze do Efezów: „Napełnijcie się Duchem Świętym, rozmawiając z sobą w psalmach i pieśniach i śpiewaniach duchownych” (Ef. 5, 8; Kol. 3, 16). Że zwyczaj śpiewania psalmów był praktykowany i na zebraniach, potwierdza to tymi słowy: „Gdy się schodzicie, każdy z was ma psalm” (Kor. 14, 26).

Pliniusz świadczy, że zwyczaj ten trwał nadal i po czasach apostoelskich, gdy pisze o tych, którzy nie zaparli się wiary: „Główną ich winą czy błędem było to, że mieli zwyczaj schodzić się w oznaczone dni przed wschodem słońca i śpiewać pieśń Chrystusowi jako Bogu” (Plin. Epist. X, 96, 7). Słowa prokonsula Bitinii świadczą, że nawet w okresie prześladowań nie milknął całkowicie głos Kościoła śpiewającego.

To samo potwierdza i Tertulian, opisując, że na zebraniach chrześcijan „czytano pisma, śpiewano psalmy, wygłaszano kazania” (Tert. De anima, c. 9, Apol. 39).

Śpiew gregoriański

Liczne świadectwa Ojców i Pisarzy Kościoła stwierdzają, że z nastaniem wolności i pokoju dla Kościoła, psalmy i pieśni liturgiczne były w codziennym niemal użyciu. Co więcej, tworzone nowe rodzaje świętych pieśni, które coraz bardziej udoskonalały szkoły śpiewacze, szczególnie w Rzymie. Poprzednik zaś Nasz, błogosławionej pamięci św. Grzegorz Wielki, jak to przekazała nam tradycja, wszystko to, co zostawiły w spuściznie dawne pokolenia, troskliwie zebrał i mądrze uporządkował, chroniąc czystość i całość śpiewu kościelnego odpowiednimi prawami i regułami.

Stopniowo rzymski sposób wykonywania śpiewu przeszedł ze świętego miasta do innych krajów Zachodu, wzbogacając się nie tylko nowymi formami muzycznymi, lecz i wprowadzając nowy rodzaj świętego śpiewu, mianowicie śpiew religijny w języku ludowym.

Sam zaś śpiew zbiorowy, który od imienia św. Grzegorza (Gregorius), jego odnowiciela, otrzymał nazwę gregoriańskiego, od wieku VIII czy IX prawie we wszystkich krajach chrześcijańskiej Europy zyskał pomoc i ozdobę w postaci towarzyszącej mu gry na organach.

Śpiew polifoniczny

W wieku IX zaczął się stopniowo szerzyć śpiew polifoniczny, czyli wielogłosowy, którego naukę uprawiano i udoskonalano przez następne wieki, aż w sposób szczególny w wieku XV i XVI doszedł pod kierunkiem znakomitych mistrzów do podziwu godnej doskonałości.

I ten śpiew polifoniczny, czyli wielogłosowy, Kościół miał zawsze w wielkiej czci, dopuszczając go do uroczystego odbywania świętych obrzędów nawet w rzymskich bazylikach i w papieskich nabożeństwach. Wspaniałość tego śpiewu wzmożła się jeszcze bardziej z chwilą, gdy oprócz organów do głosu śpiewaków dodano i inne instrumenty muzyczne.

OPIEKA KOŚCIOŁA NAD MUZYKĄ

W ten sposób dzięki poparciu i opiece Kościoła muzyczna sztuka sakralna przebyła z biegiem wieków długą drogę, która ją wiodła, niekiedy powoli krok za krokiem, do coraz większej doskonałości: od prostych i czystych melodii gregoriańskich do wielkich i wspaniałych dzieł sztuki, upiększanych i rozwijanych prawie bez końca, tak w dziedzinie głosów ludzkich, jak i w dziedzinie gry na organach oraz na innych instrumentach muzycznych.

Ten rozwój sztuki muzycznej, jak z jednej strony wykazuje wielką troskę Kościoła o to, aby oddawanie czci Bogu odbywało się w sposób coraz wspanialszy, a wiernym coraz miłszy, tak z drugiej czyni rzeczą zrozumiałą, że Kościół musiał niekiedy przeciwstawiać się przekraczaniu pewnych granic, aby z prawdziwym postępem nie wkradały się tu rzeczy światowe, obrzędom świętym obce i mogące je zniekształcić.

TROSKLIWOŚĆ PAPIEŻY

Papieże w ciągu wieków bacznie strzegli obowiązków czujności w tej mierze, a Sobór Trydencki mądrze potępił „taką muzykę, w której — bądź w grze na organach, bądź w śpiewie — wmieszałyby się element nieczysty lub zmysłowy” (Sob. Tryd. Sess. XXII, Dekret o tym co należy zachować, a czego unikać w odprawianiu Mszy św.).

Nie wyliczając całego szeregu Papieży, wystarczy wspomnieć tylko niektórych, a mianowicie:

Poprzednik Nasz, błogosławionej pamięci Benedykt XIV w encyklice z dnia 19 lutego 1739 roku o przygotowaniach do roku jubileuszowego, z wielkim znanstwem i szczęśliwie dobranymi argumentami wezwał w sposób szczególny biskupów, aby wszelkimi sposobami usuwali z muzyki sakralnej nadużycia, które zuchwale wdarły się do niej (Cfr. Benedicti XIV Litt. enc. ANNUS QUI, Opera-omnia, ed Prati, vol. 17, I. str. 16).

Tą samą drogą kroczyli w tej sprawie Poprzednicy Nasi: Leon XII, Pius VIII, Grzegorz XVI, Pius IX, Leon XIII (Cfr. Litt. Apost. BONUM EST CONFITERI DOMINO, z dn. 2 sierpnia 1828, Bullarium Romanum, ed: Prati, ex Typ. Aldina, t. IX, str. 139 i nast.; Cfr. Acta Leonis XIII, vol. XIV, 1895, str. 237—247; Cfr. A.S.S. vol. XXVII, 1894, str. 42—49).

W sposób wszakże szczególny trzeba podnieść z całym uznaniem, że Poprzednik Nasz, nieśmiertelnej pamięci, św. Pius X, przeprowadził całkowite odnowienie i reformę muzyki świętej, zgodnie z odziedziczonymi po przodkach zasadami, które na nowo przypomniał i zachować nakazał, zebrawszy je przy tym stosownie do potrzeby czasu w jedną całość (cfr. Acta Pii X, vol. I str. 75—87; A.A.S. XXXVI, 1903—4, 329—339; 387—395).

Wreszcie, jak bezpośredni Poprzednik Nasz, Pius XI, Konstytucją Apostolską „DIVINI CULTUS SANCTITATEM” z 20 grudnia 1928 roku (Cfr. A.A.S. vol. XXI 1929, str. 33 i nast.) tak i My Sami Encykliką MEDIATOR DEI z dnia 20 listopada 1947 roku rozwinęliśmy i potwierdziliśmy nakazy Naszych Poprzedników (Cfr. A.A.S. vol. XXIX, 1947 str. 521—595).

II.

ZASADNICZE PRAWA RZĄDZĄCE MUZYKĄ KOŚCIELNĄ

Nikogo to nie dziwi, że Kościół tak czujnie troszczył się o muzykę świętą. Chodzi tu bowiem nie o zasady estetyki czy techniki muzycznej, którymi ma się rządzić ta szlachetna sztuka, lecz o obronę jej dostojności z powodu powołania jej do tak ważnej sprawy, jak oddawanie czci Bogu.

1. ZASADY OGÓLNE

Muzyka sakralna (czyli liturgiczna i kościelna w mniej ścisłym tego słowa znaczeniu — uw. tłum.), podlega tym samym prawom zasadniczym, które rządzą wszystkimi rodzajami sztuki religijnej, a nawet — sztuki w ogóle, jako takiej.

Dobrze nam wiadomo, że niektórzy artyści, poważnie obrażając pobożność chrześcijańską, ośmielali się w ostatnich czasach wprowadzać do świątyń Bożych utwory pozbawione wszelkiego natchnienia religijnego i całkowicie sprzeczne ze zdrowymi zasadami samej sztuki. Politowania godne to stanowisko swoje usiłują oni usprawiedliwić osobliwymi wywodami, upierając się przy twierdzeniu, że wynika ono z samej natury i charakteru sztuki. Twierdzą mianowicie, że natchnienie kierujące artystą, jest rzekomo niezależne — wskutek czego nie wolno go poddawać prawom i normom obcym sztuce, zarówno religijnym, jak i moralnym, gdyż miałyby to doprowadzić do podkopania godności sztuki, do zahamowania i skrępowania działalności artysty, kierowanego świętym natchnieniem.

Takim sposobem argumentowania porusza się sprawę niewątpliwie ważną i trudną, wiążącą się z wszelkimi przejawami sztuki i działalnością każdego artysty.

Nie można jednak sprawy tej rozstrzygać na podstawie rozważania jej wyłącznie z punktu widzenia sztuki i estetyki, lecz należy ją rozwiązać na podstawie zasady najwyższej: ostatecznego celu wszechrzeczy. Jest to bowiem święte i nienaruszalne prawo wytyczne dla każdego człowieka i wszelkiej działalności ludzkiej.

Człowiek bowiem jest stworzony i skierowany do swego celu ostatecznego, którym jest Bóg. Jest to prawo oparte o samą naturę i nieskończoną doskonałość Bożą, a jest ono tak ściśle i tak konieczne, że sam Bóg nie może w nim uczynić żadnego wyjątku. To zaś odwieczne i niewzruszalne prawo stanowi, że zarówno sam człowiek, jak i jego czyny powinny uwidaczniać, ku większemu uwielbieniu i chwale Bożej, nieskończone doskonałości Boga i w miarę możliwości — naśladować Go.

Dlatego też człowiek, którego przeznaczeniem jest osiągnięcie tego chwalebego celu, powinien dostosować się do tego pierwowzoru swego i ku niemu kierować wszelkie władze swego ducha i ciała, naginając je ku ostatecznemu celowi, do którego dąży. W świetle tych zasad sztukę i jej utwory należy osądzać wedle tego, czy jest zgodna i znajduje się w całkowitej harmonii z ostatecznym celem człowieka, gdyż bezsprzecznie sztukę należy zaliczyć do najszlachetniejszych przejawów ducha ludzkiego, jako wyrażenie za pomocą ludzkich środków nieskończonego piękna Boga i jako odbicie Jego obrazu.

Z tego powodu owo powiedzenie: „Sztuka dla sztuki”, przy pomocy którego mylnie się twierdzi — bez liczenia się z wrodzonym każdemu stworzeniu celem — jakoby sztuka nie

podlegała żadnym innym prawom, jak tylko tym, które z niej samej wypływają, to należy wiedzieć, że albo w ogóle nie ma sensu, albo ciężko obraża Boga, który jest Stwórcą i celem ostatecznym wszystkiego. Wolność zaś tworzenia dzieł przez jakiegokolwiek artystę nie jest bynajmniej jakimś ślepym instynktem, kierowanym jedynie dowolnością i jakąś tylko żądzą nowości — gdy przeto poddana jest prawu Bożemu, nie niszczy, ani nie doznaje skrepowania, lecz raczej doskonali się i uszlachetnia.

2. ZASADY SZCZEGÓŁOWE SZTUKI SAKRALNEJ W OGÓLE

Oczywistą jest rzeczą, że to, co się odnosi do sztuki w ogóle, ma również zastosowanie i do sztuki religijnej oraz sakralnej. A nawet — jeszcze ściślej ją obowiązuje, gdyż sztuka religijna ma większy obowiązek przyczyniać się do chwały Bożej. — Zadaniem jej bowiem jest dziełami swymi, przedkładanymi oczom lub uszom, zwracać pobożne myśli wyznawców Chrystusowych do Boga.

Dlatego nie powinien się zajmować sztuką religijną taki artysta, który nie wierzy, lub tak życiem wewnętrznym jak i zewnętrznym, stoi zdala od Boga — brak mu bowiem tego wewnętrznego wzroku, który pozwalałby mu widzieć to, czego wymaga majestat Boży i kult Bogu należny. Nie może również liczyć na to, aby dzieła jego, pozbawione natchnienia religijnego, mogły wzbudzać wiarę i pobożność, wymaganą przez świątynię Bożą i jej świętość, nawet wówczas, gdyby wykazywały uzdolnienie artystyczne i biegłość techniczną swego twórcy. Dzieła podobne nigdy nie będą godne tego, aby Kościół, stojący na straży życia religijnego, przyjął je do swych świętych przybytków.

Taki zaś artysta, który sam jest prawdziwie wierzący i prowadzi życie godne chrześcijanina, pod wpływem ożywiającej go miłości Bożej, posługując się danymi przez Stwórcę uzdolnieniami, będzie chciał i umiał barwami, liniami, dźwiękami i pieśniami tak umiejętnie, słodko i wdzięcznie wyrażać wyznawaną przez siebie prawdę i ożywioną pobożność, że samo to uprawianie sztuki będzie mu jakby życiem z wiary i oddawaniem czci Bogu, wiernych zaś wyznawców Chrystusowych waleśnie pobudzać i zapalać będzie do należytego wyznawania wiary i prowadzenia pobożnego życia.

Takich artystów Kościół zawsze považał i nadal považać będzie, otwiera im na oścież podwoje swych świątyń, radując się cennym wkładem, jaki doń wnoszą swoją działalnością artystyczną, dzięki której może tym skuteczniej sprawować swój urząd apostołski.

3. UPRZYWILEJOWANE STANOWISKO MUZYKI SAKRALNEJ

Muzyka Sakralna jeszcze ściślej i święciej podlega tym zasadom, gdyż ma bliższy związek z czcią Bogu oddawaną. Gdy bowiem inne rodzaje sztuki, jak architektura, malarstwo czy rzeźbiarstwo przygotowują tylko godne miejsce i ramy świętym obrzędom, muzyka bierze czynny udział w samym sprawowaniu świętych obrzędów.

Z tego powodu Kościół musi pilnie czuwać nad usuwaniem z muzyki wszystkiego, co by mniej odpowiadało godności kultu Bożego, albo co by mogło przeszkadzać wiernym we wznoszeniu myśli do Boga.

Na tym bowiem polega znaczenie i zadanie muzyki sakralnej, że swymi dźwiękami i świetnością upiększa głosy tak sprawującego świętą liturgię kapłana, jak oddającego chwałę Bogu ludu wiernego — którego serca wewnętrzną swą siłą porywa ku Bogu, żarliwymi czyni liturgiczne modły zebranej gminy chrześcijańskiej, dzięki czemu wszyscy mogą usilniej i skuteczniej chwalić Boga w Trójcy Świętej Jedyne go i prosić Go o potrzebne łaski. Dzięki też muzyce liturgicznej zwiększa się cześć oddawana Bogu przez Kościół w zjednoczeniu z jego Głową Chrystusem. Zbierają również pod wpływem wzruszającej ich muzyki obfitsze owoce ze świętej liturgii wierni, co nie rzadko okazują godnym chrześcijanina życiem i obyczajem, jak poucza codzienne doświadczenie, a potwierdzają liczne tak starożytne, jak i nowsze dokumenty literackie.

Św. Augustyn mówiąc o śpiewach wykonywanych „płynnym głosem i stosownymi melodiami”, tak się wyraża:

„Czuję, że święte słowa, gdy są śpiewane w ten a nie inny sposób budzą w duszach świętszy pęd do żarliwej pobożności, wszystkie zaś uczucia duszy naszej przy swej różnorodności, mają swoisty sposób wyrażania się głosem i śpiewem, który nie wiem jakim tajemniczym z nimi związkiem wzbudza żarliwość” (Św. Augustyn, Wyznania Ks. III, r. 33).

Łatwo zaś wywnioskować, że tym większa jest godność i siła, im bliżej się łączy z najświętszym rodzajem kultu chrześcijańskiego, z Eucharystyczną Ofiarą Ołtarza. Nic bowiem większego, nic wznioślejszego muzyka nie może dokonać nad to, gdy słodkimi tonami towarzyszy głosowi kapłana, sprawującego boską Ofiarę, wraz z ludem radośnie odpowiada na jego wezwanie i całą w ogóle świętą czynność swą sztuką opromienia.

W bliskiej łączności z tą wzniosłą służbą stoją usługi oddawane przez muzykę innym obrzędom liturgicznym, w pierwszym rzędzie odmawianiu Modlitwy Brewiarzowej w chórze, którą swym towarzyszeniem upiększa i wzmacnia.

Jasną jest rzeczą, że do tej muzyki liturgicznej należy się odnosić z najwyższym uznaniem i czcią.

4. W MUZYCE RELIGIJNEJ POZALITURGICZNEJ

Należy jednak cenić również i tę muzykę, która choć nie służy bezpośrednio świętej liturgii, to jednak swymi wartościami może przynieść niemałą korzyść religijnemu życiu wiernych — dzięki czemu zasługuje na miano „muzyki religijnej”.

I ten rodzaj prawdziwej muzyki kościelnej, w Kościele poczęty pod opieką Kościoła rozwinięty, może również jak wykazuje doświadczenie, wywierać wielki i zbawienny wpływ na dusze ludzkie, tak wówczas, gdy się używa świątyni Bożej podczas niektórych czynności i obrzędów ściśle liturgicznych, jak i wtedy, gdy się nim posługujemy poza świątynią, podczas rozmaitych obchodów i uroczystości. Melodie bowiem owych pieśni, ułożonych przeważnie w języku narodowym, z łatwością, bez żadnego prawie wysiłku, utrwalają się w pamięci, razem zaś z melodiami przenikają do umysłu słowa i myśli, które dzięki powtarzaniu lepiej się rozumie.

Tym też sposobem chłopcy i dziewczęta pieśni tych od lat najmłodszych się uczący, znajdują w nich znakomitą pomoc w poznawaniu, pokochaniu i spamiętaniu prawd Wiary, na czym nauczanie ogromnie zyskuje.

Starszej zaś młodzieży i ludziom dorosłym śpiew taki dostarcza w chwilach odpoczynku czystej i zdrowej przyjemności, uroczystym zebraniom i różnym kongresom dodaje większej wspaniałości religijnej, a do rodzin chrześcijańskich wnosi świętą radość, miłą nastrój i pożytek duchowy.

I te przeto religijne śpiewy ludowe mogą być wielką pomocą w apostołstwie katolickim — należy je więc jak najstaranniej pielęgnować i szerzyć.

To też podnosząc liczne korzyści muzyki sakralnej i jej skuteczny udział w apostołstwie, uczyniliśmy rzecz, która powinna przynieść wiele radości i otuchy tym, którzy w ten czy inny sposób poświęcili się jej uprawianiu i wykonywaniu. Wszyscy bowiem, którzy według swych uzdolnień utwory religijne układają lub nimi dyrygują albo też je głosem czy na instrumentach muzycznych wykonują — wszyscy ci ponad wszelką wątpliwość pełnią, choć w rozmaity sposób, prawdziwe apostołstwo, za które w miarę swej gorliwości w jego pełnieniu otrzymają chwałę i nagrodę należną Apostołom.

III.

WŁAŚCIWE MIEJSCE I ZADANIE RÓŻNYCH RODZAJÓW MUZYKI SAKRALNEJ

Skoro tak wielka jest — jak widzieliśmy — godność i skuteczność muzyki sakralnej i śpiewu religijnego, konieczną jest rzeczą wszystkie jego części tak starannie i pieczołowicie ułożyć i uporządkować, aby zbawienne swe skutki mógł szczęśliwie osiągnąć.

W pierwszym rzędzie wzniosły swój cel powinien osiągnąć ten śpiew i muzyka, które się ściśle łączą z liturgicznym kultem Kościoła. — Ta zaś muzyka, jak już dawniej podkreślił Poprzednik Nasz, św. Pius X, musi posiadać te same cechy, co i liturgiczna, a w pierwszym rzędzie świętość i piękność formy (Acta Pii X, I. c. str. 78), z których samorzutnie wypływa inna cecha: powszechność.

Ma być święta: nie może zawierać ani w swej treści, ani w sposobie jej wykonywania nic światowego. Cechę tę w wybitnym stopniu posiada śpiew gregoriański od wielu już wieków w Kościele używany i stanowiący jego dziedzictwo.

Śpiew ten dzięki ściśłemu związaniu melodii ze słowami tekstu liturgicznego, nie tylko całkowicie do nich przystaje, lecz i uwydatnia ich siłę i znaczenie oraz wnika słodyczą tonów w dusze słuchaczy. Czyni zaś to środkami nadzwyczaj prostymi i łatwymi, lecz natchnionymi najwyższą i tak świętą sztuką, że wzbudza w każdym szczerzy podziw, a dla znawców i twórców muzyki sakralnej jest prawie niewyczerpanym źródłem nowych pomysłów muzycznych.

Wszyscy przeto, którym Chrystus Pan powierzył szafarstwo duchowymi skarbami Kościoła, mają obowiązek tego drogocennego skarbu, jakim jest śpiew gregoriański, pilnie strzec i hojnie udzielać go ludowi wiernemu.

To też wszystko, co mądrze postanowili i kazali zachowywać Nasi Poprzednicy: św. Pius X, prawdziwy odnowiciel śpiewu gregoriańskiego (Lettera al Card. Respighi, Acta Pii X, I. c. 68—74; A.S.S. vol. XXXVI, 1903—4, str. 325—329; 395—398), i Pius XI (Const. Apost. DIVINI CULTUS; A.A.S. vol. XXI, 1929, str. 33 n.) i My również, mając na uwadze te piękne właściwości, jakie posiada prawdziwy śpiew gregoriański, chcemy i nakazujemy zachowywać, mianowicie, aby w świętych obrzędach liturgicznych święty ten śpiew był szeroko stosowany oraz należycie, godnie i pobożnie był wykonywany.

W razie zaś potrzeby tworzenia nowych melodii na uroczystości świeżo ustanowione, zadanie to powierzyć należy osobom prawdziwie w tej sztuce biegłym, z obowiązkiem przestrzegania przez nie zasad prawdziwego śpiewu gregoriańskiego, aby nowe te utwory czystością stylu i wartością artystyczną możliwie dorównywały dawniejszym.

TEN SAM ŚPIEW W CAŁYM KOŚCIELE

Gdy wskazówki te będą dokładnie przestrzegane, stanie się zadość i drugiej właściwości muzyki sakralnej, mianowicie, że będzie ona prawdziwą sztuką. Gdy zaś we wszystkich świątyniach na całym świecie zabrzmie czysty i nieskażony śpiew gregoriański, będzie on miał na równi z Liturgią Rzymską i cechę powszechności. Melodie te wyznawcy Chrystusowi gdziekolwiek się znajdą, będą odczuwali jako sobie bliskie i niemal rodzime, dzięki czemu z radością poczują się też dziećmi jednego i tego samego na całym świecie Kościoła.

ŚPIEW GREGORIAŃSKI TYLKO PO ŁACINIE

Z tego głównie powodu Kościół stanowczo życzy sobie, aby gregoriański śpiew tekstów liturgicznych był wyłącznie wykonywany w tym samym języku, w którym się sprawuje liturgię, tj. w języku łacińskim.

Dobrze nam wiadomo, że Stolica Apostolska z ważnych powodów przyznała pewne, lecz ściśle określone ustępstwa w tej sprawie, ustępstw tych wszakże nie wolno stanowczo ani szkielej niż brzmia słowa tłumaczyć (latius proferre), ani ich rozgłaszać

z zachętą do naśladowania (propagari), ani — bez osobnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej — do innych krajów ich przenosić. — A owszem, nawet tam, gdzie te ustępstwa „z ważnych powodów”, czyli dla uniknięcia większego zła — (przyp. tłum.) zostały przyznane, Ordynariusze miejscowi i inni duszpasterze mają dołożyć wszelkich starań, aby wierni już od dziecka uczyli się śpiewać przynajmniej łatwiejszych i częściej używanych melodii gregoriańskich oraz posługiwać się nimi przy sprawowaniu świętych obrzędów liturgicznych, aby tym sposobem uwidoczniła się coraz więcej jedność i powszechność Kościoła.

Gdzie wszakże istnieje już, lub od niepamiętnych czasów datujący się zwyczaj dodawania podczas uroczystej Mszy świętej po odśpiewaniu świętych tekstów liturgicznych w języku łacińskim — jeszcze innych w języku ludowym, ordynariusze miejscowi mogą na to pozwolić, jeżeli zgodnie z kan. 5: KPK, zważywszy okoliczności miejsca i osób, uznają, że zwyczaj ten nie da się usunąć, z zastrzeżeniem jednak, że tekstów liturgicznych nie wolno wówczas śpiewać w przekładzie na język ludowy, jak już wyżej o tym była mowa. Celem umożliwienia śpiewakom i wiernym należytego rozumienia słów liturgicznych, które się w kościele śpiewa, przypomina my zalecenie Soboru Trydenckiego, aby „Duszpasterze i inni sprawujący pieczę nad duszami, często podczas Najświętszej Ofiary sami lub przez innych wyjaśniali pewne wyjątki z czytanych tekstów mszalnych, a wśród innych rzeczy którąś z tajemnic Najświętszej Ofiary, w sposób szczególny, w niedziele i święta” (Sob. Tryd. Sess XXII, De Cacrificio Missae, cap. VIII). Czynić zwłaszcza mają to przy wykładzie wiernym zasad Wiary chrześcijańskiej. Obecnie jest to o tyle łatwiejsze niż w czasach dawniejszych, że są już dokładne tłumaczenia tekstów liturgicznych na języki narodowe oraz ich wyjaśnienia w książkach podręcznych, dokonane prawie we wszystkich krajach przez biegłych w tym pisarzy, dzięki czemu wierni mają możliwość dokładnie zapoznać się z odprawianą po łacinie liturgią, zrozumieć ją i brać w niej czynny udział.

ŚPIEW LITURGICZNY W INNYCH OBRZĘDACH

Łatwo zrozumieć, że to, cośmy pokrótce wyłożyli o śpiewie gregoriańskim, odnosi się głównie do łacińskiego obrzędu rzymskiego — częściowo jednak dotyczy i śpiewów innych obrządków, tak zachodnich (np. ambrozjańskich czy galikańskiego), jak i wschodnich.

Obrządki te, jak z jednej strony wykazują przedziwną płodność Kościoła w dziedzinie czynności liturgicznych i formuł modlitewnych, tak również we właściwych sobie śpiewach zawierają drogocenne skarby, które trzeba zachować od zatury pomniejszenia i zniekształcenia.

Wśród najstarszych i najwybitniejszych zabytków muzyki sakralnej szczególnie niewątpliwie miejsce przyznać należy różnym obrządkom wschodnim, ich bowiem melodie w wybitnej mierze przyczyniły się do wytworzenia się muzyki Kościoła Zachodniego, który tylko odpowiednio dostosował się do charakteru liturgii łacińskiej. Życzymy przeto sobie, aby opracowanie wyboru pieśni świętych Obrządków Wschodnich, nad którymi pracuje już papieski Instytut Studiów nad Wschodem wspólnie z papieskim Instytutem Muzyki Kościelnej, szczęśliwie posuwało się naprzód tak pod względem naukowym jak i praktycznym, aby dzięki temu kandydaci do kapłaństwa Obrządków Wschodnich, gdy tylko zostaną kapłanami, mogli się tym sposobem przyczynić do niemałej ozdoby domowi Bożemu.

POLIFONIA ZACHOWUJE SWOJE ZNACZENIE

Chwaląc i zalecając śpiew gregoriański, nie mamy bynajmniej zamiaru usuwać z obrzędów Kościoła śpiewów polifonicznych („na głosy” — uw. tłum.), które gdy tylko będą posiadały wymagane cechy, mogą bardzo również przyczynić się do podniesienia wspaniałości kultu Bożego i wzbudzania w duszach wiernych — uczuć prawdziwej pobożności.

Powszechnie znaną jest rzeczą, że wiele utworów polifonicznych, ułożonych zwłaszcza w wieku XVI, odznacza się tak czystą sztuką i tak bogatą różnorodnością rodzajów muzycznych, że ze wszech miar są godne tego, aby towarzyszyły świętym Obrzędom i uświetniały je. Jeżeli zaś muzyka polifoniczna z biegiem wieków pochyliła się ku upadkowi, kalana niekiedy melodiami zupełnie świeckimi, to w ostatnich lat dziesiątkach, dzięki nieustrudzonej pracy wybitnych znawców muzyki, doznała szczęśliwego odrodzenia przez pilne studiowanie utworów dawnych mistrzów i stawianie ich dzisiejszym muzykom do naśladowania i współzawodniczenia z nimi.

Następstwem tego jest fakt, że w bazylikach i kościołach katedralnych oraz zakonnych śpiewa się dziś — ku wielkiej ozdobie świętych obrzędów — zarówno znakomite utwory mistrzów

dawnych, jak i dzieła kompozytorów współczesnych, owszem, nawet w mniejszych kościołach, jak to nam jest wiadome, bywają wykonywane prostsze, lecz prawdziwą sztuką tchnące utwory polifoniczne.

Kościół zaś wszystkie te wysiłki chętnie popiera, gdyż, jak powiedział nieśmiertelnej pamięci Poprzednik Nasz św. Pius X, „Kościół zawsze uznawał i popierał postęp w sztuce, dopuszczając do usługi kultu wszystko, co geniusz ludzki w przeciągu wieków mógł stworzyć dobrego i pięknego, z zachowaniem jednak zawsze praw liturgii” (Acta Pii X, I. c. 80). Prawa zaś te wymagają starannego czuwania, aby nie wprowadzono do świątyń takich utworów polifonicznych, któreby swą nadętością oraz nadmiernym powtarzaniem słów zaciemniały ich znaczenie, przerywały ciągłość świątych czynności liturgicznych oraz ze szkodą świętego kultu tłumiły talent i uzdolnienie śpiewaków.

GRA NA INSTRUMENTACH MUZYCZNYCH

Te same zasady stosuje się również do gry na organach i na innych instrumentach.

Organy mają pierwszeństwo

Pierwszeństwo przed wszelkimi innymi instrumentami w świątych obrzędach mają organy, tony ich bowiem wybornie harmonizują ze świątymi pieśniami i obrzędami, dodając im prawdziwej wspaniałości i przepychu; wzniosłością zaś swoją i słodyczą wzruszają serca wiernych, napełniając je jakoby niebiańską radością i mocno pociągają ku Bogu i rzeczom wyższym.

Oprócz organów dopuszczalne są inne jeszcze instrumenty muzyczne, mogące przyczynić się skutecznie do osiągnięcia wzniosłego celu, jaki ma przed sobą muzyka sakralna.

W ich użyciu wszakże nie może być nic światowego, nic hałaśliwego czy krzykliwego, gdyż to uchybiałoby powadze miejsca i świętości obrzędu liturgicznego.

Instrumenty smyczkowe

Wśród instrumentów muzycznych dopuszczonych do użytku w kościele podczas nabożeństw liturgicznych pierwszeństwo mają instrumenty smyczkowe (skrzypce, wiolonczela, altówka, kontrabas uw. tłum.), które wzięte osobno lub z towarzyszeniem innych instrumentów czy też organów, doskonale oddają uczucia smutku lub radości.

M u z y k a   n o w o c z e s n a

Przypominamy tu jeszcze to, cośmy wyraźnie powiedzieli w Naszej encyklice MEDIATOR DEI o utworach muzyki nowoczesnej oraz ich dopuszczalności do użytku w świętych obrzędach religijnych:

„Jeżeli nie zawierają nic trącającego światowością, nic niewłaściwego ze względu na świętość miejsca i czynności liturgiczne, jeżeli nie wywodzą się ze czczej pogoni za oryginalnością, to trzeba im otworzyć nasze kościoły, gdyż mogą przyczynić się немало do uświetnienia obrzędów Świętych i do rozniecenia prawdziwej pobożności w duszach” (A.A.S. XXXIX, p. 590).

Zbyteczną byłoby rzeczą tu ostrzegać, że gdyby siły do podjęcia tych wysiłków były niewystarczalne, należy ich raczej poniechać, niż słabym ich realizowaniem pomniejszać godność kultu Bożego i świętych zebrań religijnych.

Z A L E T Y   I   W Ł A Ś C I W E   M I E J S C E   Ś P I E W U R E L I G I J N E G O   W   J Ę Z Y K U   O J C Z Y S T Y M

Oprócz śpiewów ściśle związanych ze świętą liturgią Kościoła, są jeszcze, jak już wspomnieliśmy, śpiewy religijne ludowe, ułożone przeważnie w języku potocznym, a pod względem muzycznym wywodzące się częstokroć ze śpiewu liturgicznego (np. Anioł Pański..., Przed oczy Twoje Panie..., Od powietrza, głodu, ognia i wojny..., Boże wieczny, Boże żywy..., i in. uw. tłum.). Ponieważ jednak pieśni takie są wytworem umysłu i uczucia różnych narodów, nic dziwnego, że zależnie od charakteru odnośnych ludów i krajów, немало różnią się między sobą.

Aby śpiewy te przyniosły duchowe owoce i korzyści ludowi katolickiemu, muszą przede wszystkim być całkowicie zgodne z nauką katolicką, dokładnie ją wyrażać i tłumaczyć: powinny posługiwać się językiem łatwym i mieć możliwie prostą melodię; strzec się napuszonej oraz pustej i zbędnej frazeologii — i wreszcie, jakkolwiek są zazwyczaj krótkie i łatwe, powinna je cechować pewna powaga i religijne namaszczenie.

W taki sposób ułożone, a z głębin ducha narodowego pochodzące — święte te pieśni głęboko będą wzruszać i budzić pobożne uczucia, gdy zaś w czasie nabożeństwa będą wykonywane jednym głosem przez całą rzeszę wiernych, niewątpliwie potężnie wzniosą ich dusze ku rzeczom wyższym.

Dlatego chociaż nie wolno ich śpiewać — jak już wyżej pisaliśmy — podczas uroczyste śpiewanej Ofiary Eucharystycznej, to w czasie nieuroczystego nabożeństwa mszalnego mogą bardzo przyczynić się do tego, aby wierni byli na nim nie jako tylko niemi a obojętni widzowie, lecz aby w świętej czynności uczestniczyli umysłem i głosem, łącząc własne uczucia pobożne z modłami kapłana, byleby jednak śpiewy te przynajmniej ogólną swą treścią odpowiadały odnośnej części Mszy św. — jak to, ku Naszej radości, w wielu krajach katolickiego świata już się praktykuje.

W obrzędach zaś nie ściśle liturgicznych religijne śpiewy ludowe — byleby, jak już mówiliśmy, posiadały właściwe sobie cechy — mogą bardzo się przyczynić do przyciągnięcia ludu wiernego (ku rzeczom Bożym), pouczyć go, wpoić ducha pobożności i napełnić świętą radością, i to nie tylko wewnątrz świątyni, lecz i poza jej ścianami, w sposób szczególny podczas religijnych pochodów, pielgrzymek do miejsc świętych lub podczas narodowych i międzynarodowych zjazdów religijnych.

W sposób szczególny śpiewy takie będą pożyteczne przy nauczaniu chłopców i dziewcząt prawd Wiary katolickiej na zebraniu związków młodzieży oraz bractw religijnych, jak wielokrotnie stwierdza codziennie doświadczenie.

Dlatego, Czcigodni Bracia, nie możemy postąpić inaczej, jak tylko usilnie Was wezwać, abyście tego rodzaju śpiew w powierzonych Wam diecezjach trosliwie popierali i szerzyli.

Pomocą w tym będą Wam doświadczeni w tych sprawach mężowie, którzy o ile to nie zostało już wykonane, pieśni te umiejętnie zbiorą w jedną całość, aby wierni mogli się ich tym łatwiej wyuczyć, należycie wykonywać i dobrze zapamiętać.

Niechaj nie zaniedbują używania tego środka ci, którzy oddają się religijnemu wychowaniu chłopców i dziewcząt, niechaj też posługują się nim wychowawcy młodzieży katolickiej. Dzięki temu bowiem stanie się zadość pragnieniu wszystkich, aby piosenki świeckie, których czułościowość lubieżne i rozpustne nierzadko słowa stanowią niebezpieczeństwo dla chrześcijańskiej młodzieży, ustąpiły miejsca budzącym skromną i czystą przyjemność oraz wzmacniającym wiarę i ożywiających pobożność.

W ten sposób lud chrześcijański zacznie już tu na ziemi śpiewać ową pieśń chwalebna, którą później będzie śpiewał wiecznie w niebie „Siedzącemu na Stolicy Barankowi błogosławieństwo, cześć i chwała oraz moc na wieki wieków” (Apok. 5, 13).

W języku ojczystym

To, cośmy dotąd wyłożyli, odnosi się głównie do tych krajów i narodów należących do Kościoła rzymsko-katolickiego, w których wiara jest już należycie ugruntowana.

W krajach wszakże misyjnych nie da się to wszystko w całości przeprowadzić, dopóki nie wzrośnie wydatniej liczba chrześcijan, nie zostaną zbudowane obszerniejsze świątynie, nie będą należycie uczęszczane przez dzieci chrześcijańskie szkoły, przez Kościoły założone i wreszcie dopóki nie będzie wystarczającej w stosunku do potrzeb liczby sług ołtarza.

Niemniej jednak usilnie wzywamy wszystkich misjonarzy, pracujących na rozległych terenach tej winnicy Pańskiej, aby wśród niezmiernych trosk swego powołania, zwrócili uwagę na sprawę szerzenia śpiewu liturgicznego i pozaliturgicznego wśród tamtejszych mieszkańców — wiele bowiem ludów wśród których pracują misjonarze, nad wyraz lubuje się w melodiach muzycznych, a swe obrzędy przy oddawaniu czci bałwanom ozdabia śpiewem sakralnym. Nie byłoby przeto rzeczą roztropną ze strony głosicieli prawdziwej wiary lekceważyć i zaniedbywać tak skutecznej pomocy w swym apostołstwie.

Niechaj przeto głosiciele Ewangelii w krajach pogańskich budzą zamiłowanie do śpiewu religijnego, stosownie do upodobań ludu ich pieczy powierzonego. Niechaj go w swej pracy chętnie szerzą, czyniąc to w ten sposób, aby ludy budzące niejednokrotnie podziw dla swych pieśni religijnych wśród narodów cywilizowanych pieśniom pogańskim przeciwstawiwały podobne pieśni chrześcijańskie, w których opiewałyby prawdy Wiary, życia Chrystusa Pana, Najśw. Panny i chwałę wybrańców Bożych. Niechaj misjonarze pamiętają również i o tym, że Kościół już od swego zarania, wysyłając swych misjonarzy do krajów nieoświeconych jeszcze światłem prawdziwej Wiary — wraz ze świętymi obrzędami zanosił tam i śpiewy liturgiczne — czynił zaś to w tym celu, aby ludy mające zostać chrześcijanami, pociągnięte słodyczą tych melodii, tym łatwiej i skuteczniej czuły się pobudzone do przyjęcia prawd Wiary Chrystusowej.

IV.

WSKAZANIA PRAKTYCZNE

Aby to wszystko cośmy za przykładem Poprzedników w encyklice tej zalecili lub nakazywali wydało pożądane owoce, gorliwie używajcie, Czcigodni Bracia, tych wszystkich pomocy, jakie Wam

podsuwa wysoki Wasz Urząd, od Chrystusa Pana przez Kościół Wam powierzony, a które jak stwierdza doświadczenie, w wielu kościołach całego świata chrześcijańskiego z wielkim pożytkiem są stosowane.

Przedewszystkim postarajcie się, aby w samym kościele katedralnym i o ile możliwości w innych znaczniejszych kościołach Waszych diecezji, był wyborowy zespół śpiewaczy, który by jednocześnie był wzorem i podniętą do pilnego uprawiania i doskonalenia śpiewu kościelnego.

Gdzieby zaś nie można było założyć męskiego lub chłopięcego zespołu śpiewaczego, z powodu braku odpowiedniej liczby chłopców-śpiewaków, zezwala się, aby „mieszany zespół mężczyzn i kobiet lub dziewcząt w miejscu na to specjalnie przeznaczonym, a znajdującym się na zewnątrz przegrody oddzielającej prezbiterium od nawy, mógł wykonywać teksty liturgiczne podczas uroczystej Mszy św., byleby mężczyźni byli całkowicie oddzieleni od kobiet i dziewcząt, z wykluczeniem wszelkiej niestosowności, a obciążeniem tą sprawą sumienia Ordynariuszy” (Dekret Kongr. św. Obrz. nn. 3964, 4210, 4231).

Z wielką też pilnością należy dbać i o to, aby kandydaci do kapłaństwa, wychowujący się w Waszych seminariach i zakładach misyjnych czy zakonnych, byli ćwiczeni w teoretycznej i praktycznej znajomości muzyki świętej i śpiewu gregoriańskiego przez takich znawców tych umiejętności, którzy odnoszą się ze czcią do tradycyjnych zwyczajów Kościoła i sumiennie oddają się nakazom i wskazówkom Stolicy Świętej.

Jeżeli wśród alumnów seminarium lub zakładu zakonnego znajdują się jednostki mające uzdolnienie i zamiłowanie do sztuki muzycznej, niechaj przełożeni tych zakładów nie omieszkają powiadamić o tym wyższych władz duchownych, diecezjalnych czy zakonnych, aby te dały im możliwość rozwinięcia i udoskonalenia swych zdolności przez wysłanie ich do papieskiego Instytutu Muzyki świętej w Rzymie, albo do innej wyższej uczelni muzycznej, byleby kandydaci ci odznaczyli się walorami moralnymi, które by pozwalały mieć nadzieję, że będą przykładnymi kapłanami.

Dla osiągnięcia tych celów należy tak rzeczy urządzić, aby Ordynariusze Diecezji i Zakonni mieli wykonawców tych tak ważnych spraw — sami bowiem tylu innymi obciążeni obowiązkami, z trudem tylko mogliby zająć się tamtymi.

Byłoby rzeczą najlepszą, gdyby w łonie Komisji do Spraw Sztuki Kościelnej znalazł się ktoś dobrze obznajmiony z muzyką i śpiewem świętym, który by nad tymi rzeczami pilnie czuwał,

Ordynariusza miejscowego o stanie obecnym oraz o potrzebnych ulepszeniach informował, otrzymywał od niego wskazówki i wprowadzał je w czyn.

Jeżeli na terenie diecezji istnieje któreś ze stowarzyszeń mających za zadanie pielęgnowanie muzyki kościelnej, a pochwalonych i poleconych przez Papieża, niechaj Ordynariusze według swej roztropności i z jego usług korzystają.

Podobne stowarzyszenia pobożne czy bractwa, założone dla szerzenia wśród wiernych znajomości muzyki sakralnej lub też dla poważniejszego zgłębienia tej sztuki tak słowem jak i przykładem mogą bardzo się przyczynić do rozwoju muzyki sakralnej — darzcie je przeto, Czcigodni Bracia, swą życzliwością i popierajcie je, aby wiodły życie czynne, miały jak najlepszych i należyście uzdolnionych mistrzów w sztuce muzycznej, i aby w całej diecezji szerzyły znajomość muzyki świętej i śpiewu religijnego, zamięłowanie do nich oraz praktyczne ich zastosowanie — zgodnie zawsze z obowiązującymi przepisami Kościoła i całkowitym względem nas posłuszeństwem.

ZAKOŃCZENIE ENCYKLIKI

Powodowani ojcowską troskliwością wyłożyliśmy obszerniej zagadnienie muzyki kościelnej, liturgicznej i pozaliturgicznej, ufając Czcigodnym Braciom, że przyłożycie wszelkich starań do tej sprawy, która może się bardzo skutecznie przyczynić do godniejszego i wspanialszego sprawowania kultu Bożego.

Żywimy też nadzieję, że ci, którzy pod Waszym kierunkiem zajmują się sprawami muzyki kościelnej, znajdą w niniejszej encyklice podjętą do tym gorliwszego i z większym jeszcze zapalem pełnienia tego ważnego apostołstwa. Skutek tego będzie taki, że ta, tak szlachetna i we wszystkich okresach życia Kościoła ceniona sztuka i za naszych czasów znowu rozkwitnie prawdziwą świętością i doskonałością, oraz ze swej strony sprawi to, że wierni ożywieni silniejszą wiarą, żywszą nadzieją i gorętszą miłością, nie tylko będą godnie oddawali cześć Bogu w Trójcy świętej Jedynemu w kościołach czci Jego poświęconych, lecz i po domach i na zebraniach z wyznawcami tej samej wiary urzeczywistnią słowa św. Cypriana pisane do Donata: „Niechaj wśród skromnej biesiady rozbrzmiewa śpiew psalmów, a jeżeli masz dobrą pamięć i głos, spełniaj to według przyjętego zwyczaju, a uraczysz w ten sposób drogie ci osoby uczcą duchową, uprawiając w zachwyty uszy słodką melodią religijną” (list do Donata, I, n. XVI).

W oczekiwaniu coraz obfitszych i coraz bardziej pocieszających wyników Naszej Encykliki, w dowód Naszej Ojcowskiej miłości z głębi serca udzielam, Czcigodni Bracia, Apostolskiego błogosławieństwa Wam, owieczkom Waszej pieczy powierzonym i w sposób szczególny tym, którzy działając zgodnie z Naszą wolą, zajmują się szerzeniem muzyki świętej.

Dan w Rzymie u św. Piotra, dnia 25 grudnia, w uroczystość Narodzenia Pana Jezusa Chrystusa, roku Pańskiego 1955, pontyfikatu Naszego roku siedemnastego

(—) Pius XII, Papież

2.

ECHA POBYTU J. EM. KS. KARDYNAŁA-PRYMASA W RZYMIE

I.

Z Watykanu, dnia 23 maja 1957.

Sekretariat Stanu
Jego Świątobliwości
N. 401884

. Eminencjo.

Wyrazem głębokiej wiary, która od wielu wieków jest chlubą Narodu Polskiego, były Śluby Jasnogórskie, uroczyście złożone dnia 26 sierpnia 1956 roku w samo święto Matki Boskiej Częstochowskiej.

Tekst wymienionych ślubów, artystycznie wypisany na pergaminie, złożył Wasza Eminencja — imieniem całego Episkopatu Polski — w hołdzie Ojcu św., który przyjął go sercem, pełnym wdzięczności.

Dziękując serdecznie za chwalebnie dokonane dzieło, Jego Świątobliwość wyraża swe gorące uznanie oraz składa najlepsze życzenia i z serca ojcowskiego błogosławi Waszej Eminencji i Episkopatowi Polskiemu oraz całemu Narodowi Polskiemu, który słusznie szczyli się mianem „przedmurza chrześcijaństwa”.

Niechaj Matka Boża, Królowa Wasza, otacza Was płaszczem swej szczególniejszej opieki, niechaj łagodzi przeciwności i zapewni prawdziwy pokój.

Z radością przekazuję powyższe życzenia i z najgłębszą czcią całuję św. Purpurę Waszej Eminencji.

Oddany i pokorny sługa
(—) Angelo Dell'Aqua
Podsekretarz Stanu J. Św.

Jego Eminencja
Najdostojniejszy
Ks. Kardynał Stefan Wyszyński
Arcybiskup Gnieźnieński i Warszawski
Prymas Polski
w R z y m i e

II.

Watykan, dnia 3 czerwca 1957.

Sekretariat Stanu
Jego Świątobliwości
N. 403415

Wasza Eminencjo.

Zepewne miłą rzeczą będzie dla Waszej Eminencji usłyszeć, że Ojciec św. zapoznał się z serdecznym przemówieniem, wygłoszonym przez Waszą Eminencję do duchowieństwa i wiernych w Bazylice Matki Boskiej Zatybrzańskiej w czasie uroczystości objęcia wymienionej świątyni jako Swego tytularnego kościoła kardynalskiego.

Wzruszające przyjęcie, jakiego z tej okazji Wasza Eminencja doznał, było dla Ojca św. szczególną pociechą, a wspaniałe kazanie Waszej Eminencji, zawierające tak słuszną ocenę czasów dzisiejszych, było dla wszystkich obecnych najwdzięczniejszym darem.

Dziękując za wyrazy hołdu i głębokie myśli, tam wypowiedziane, Ojciec św. ponawia wszystkie swe ojcowskie uczucia wobec osoby Waszej Eminencji oraz najlepsze życzenia dla niezwykle trudnej Jego misji; równocześnie, zanosząc gorące modlitwy do Boga o jaknajobfitsze dary Ducha św. Pocieszyciela dla Waszej Eminencji, przesyła z głębi serca płynące Błogosławieństwo Apostolskie.

Korzystając z tej miłej sposobności, całuję z najgłębszą czcią
Purpurę Waszej Eminencji.

Oddany i pokorny sługa
(—) Angelo Dell'Aqua
Podsekretarz Stanu

Jego Eminencja
Najdostojniejszy
Ks. Kardynał Stefan Wyszyński
Prymas Polski
w R z y m i e

III.

Watykan, dnia 15 czerwca 1957.

Sekretariat Stanu
Jego Świątobliwości
N. 403867

Eminencjo.

Piękny dar, który młodzi lekarze warszawscy złożyli pokornie
za pośrednictwem Waszej Eminencji Ojcu Świętemu, sprawił Mu
wielką radość, jak to Wasza Eminencja mógł osobiście stwier-
dzić na pożegnalnej audiencji.

Najwyższy Arcypasterz otacza szacunkiem i miłością naj-
czcigodniejszy obraz Jasnogórskiej Pani, „Królowej Polski”
i często ku niemu kieruje swój wzrok, prosząc Matkę Bożą
o uśmiech i opiekę dla swych ukochanych dzieci.

Jego Świątobliwość pragnie polecić ich najukochańszemu
Pasterzowi, aby wracając do swoich drogich owieczek, przekazał
uczucia tej radości szlachetnym ofiarodawcom, którym z serca
przesyła szczególne Błogosławieństwo Apostolskie jako wyraz
Swojej wdzięczności i zadatek światła i łask niebiańskich w su-
miennym i dobroczynnym spełnianiu ich wzniosłego powołania.

Całuję Świętą Purpurę i załączam uczucia głębokiego sza-
cunku dla Waszej Eminencji

najpokorniejszy sługa
(—) Angelo Dell'Aqua
Substytut.

Jego Eminencja
Kardynał Stefan Wyszyński
Arcybiskup Gnieźnieński i Warszawski
Patriarcha Polski
R z y m

PROGRAM PRACY DUSZPASTERSKIEJ W PIERWSZYM ROKU WIELKIEJ NOWENNY PRZED MILLENIUM

Gdy już mamy poza sobą okres przygotowawczy pracy przed „Millenium”, zakończony ślubowaniem Ludu Bożego w parafiach całej Polski, musimy podziękować Ojcu Miłosierdzia i wszelkiego pocieszenia wdzięcznym sercem za obfite łaski, których przez Królową świata i Królową Polski doznaliśmy. Te łaski, udzielone Ludowi Bożemu, tak nas zaskoczyły, że teraz dopiero widzimy lepiej jak niepełny był nasz wysiłek i wiara w owocność programowej pracy. Zarówno dzień 26 sierpnia ub. roku jak i dzień 5 maja br. przeszły nasze najśmielsze oczekiwania. Dlatego to pragniemy z żywszą wiarą i gorliwością stanąć do pracy w tym pierwszym roku Wielkiej Nowenny, aby praca Duchowieństwa Ludu Bożego przyniosła pełny owoc Narodowi Katolickiemu, zbliżającemu się szybko do Tysiąclecia swojego Chrześcijaństwa.

W tym celu Komisja Duszpasterska Episkopatu w połączeniu z Komisją Maryjną Millenium opracowało program pracy duszpasterskiej w Pierwszym Roku Wielkiej Nowenny, przyjęty przez Konferencję Episkopatu, jako obowiązujący w całej Polsce. Program ten podajemy do wiadomości Duchowieństwa naszej Diecezji.

Informacje wprowadzające

Do obchodu 1000-lecia chrztu Polski (Millenium Religijno-Kościelne Narodu) Kościół przygotowuje się przez wypemnienie odnowionych i zaktualizowanych ślubów Jana Kazimierza.

Rok wstępny mamy już poza sobą. Dwa jego wielkie akty to: 1. Śluby Jasnogórskie 26. VIII. 1956 r. i 2. Ponowienie tych Ślubowań w parafiach całej Polski w niedzielę, 5 maja br.

Następne lata Wielkiej Nowenny, z których każdy trwa od 3 maja do 3 maja następnego roku, poświęcimy realizacji głównych myśli rotacji ślubowania,¹⁾ aby na rok 1966 stawić Bogu Naród Polski odnowiony w swym chrześcijaństwie.

I. Rok pracy duszpasterskiej (1957/58) poświęcimy realizacji hasła: „Przyrzekamy wierność Bogu, Krzyżowi i Ewangeli, Kościołowi i Jego Pasterzom”.

¹⁾ Konf. Gorzowskie Wiadomości Kościelne nr 5, s. 265.

II. Rok 1958—59 uwzględnia hasło: „Przyrzekamy żyć w łasce uświęcającej bez grzechu ciężkiego”.

III. Rok 1959—60 będzie poświęcony hasłu: „Przyrzekamy stać na straży budzącego się życia”.

IV. Rok 1960—61 będzie powiązany z hasłem: „Przyrzekamy wierność małżeńską”.

V. Rok 1961—62 realizuje hasło: „Przyrzekamy świętość ogniska domowego”.

VI. Rok 1962—63 wiążemy z hasłem: „Przyrzekamy wychować młode pokolenie w wierności Bogu i Kościołowi”.

VII. Rok 1963—64 poświęcimy hasłu: „Przyrzekamy pielęgnować sprawiedliwość i miłość społeczną”.

VIII. Rok 1964—65 położy nacisk na hasło: „Przyrzekamy walczyć z wadami narodowymi — zdobywać cnoty”.

IX. Rok 1965—66 będzie związany z hasłem: „Przyrzekamy szerzyć cześć i nabożeństwo do Matki Bożej”.

Okres ten układa się w przedziwną „Wielką Nowennę”, podobną do trwania Matki Bożej i Apostołów w Wieczerniku w oczekiwaniu na Zesłanie Ducha Świętego.

W każdym roku dnia 3 maja, jeśli to będzie niedziela, lub w najbliższą niedzielę po 3 maja, parafie odnowią ślubowanie. Dnia 26 VIII. na Jasnej Górze czynią to pielgrzymki, przedstawiciele Narodu oraz Episkopatu z Prymasem na czele.

Pierwszy Rok Wielkiej Nowenny

(3. V. 1957 — 3. V. 1958)

Zaczynamy jakby od początku, od tego co praojcom naszym, poganom, przynieśli misjonarze z zachodu i z południa. Część z nas bowiem murszeje w bylejakim chrześcijaństwie. Stosunkowo niewielka jest grupa chrześcijan pełnych, twórczych, apostołskich. Choć pewnych zadań w pełni nie osiągnęliśmy, to przecież wiemy, że chrześcijaństwo jest zdolne wciąż zaczynać od nowa, gdyż Chrystus jest Ojcem przyszłego, nowego wieku. Prostota i oczywistość tegorocznego hasła nie może nam sugerować, że nałożone przez nie zadania zostały już wykonane. Do spraw chrztu, wiary, przynależności do Kościoła, do życia w Kościele naszych braci zapisanych w wyznaniowych księgach Kościoła, mamy podejść z duchem braterskiego apostołstwa **pierwszych** chrześcijan.

I. Synteza zamierzonego osiągnięcia:

1. Pogłębić w duszach Polaków świadomość, że jesteśmy z historycznej tradycji i z istoty tworzywa duchowego narodem chrześcijańskim. Innym być nie umiemy.
2. Oczyszczyć i pogłębić te rysy i cechy naszego życia religijnego, które przemawiają do oczu i uszu ludzi, także i nawiedzających nasz kraj cudzoziemców, pokazując wszystkim, że jesteśmy narodem chrześcijańskim.
3. Uzdolnić Naród do apostołskiego objawiania swego chrześcijańskiego oblicza, a do ścierania i usuwania czy zniekształcenia rysów chrześcijaństwa, powodowanych przez grzech.

II. Formami działania będą:

1. Nauczanie parafialne, zgodnie z hasłem I Roku Nowenny.
2. Duszpasterstwo liturgiczne.
3. Duszpasterstwo stanowe.
4. Katechizacja rodzinna, parafialna, szkolna.
5. Pielgrzymki, zjazdy.
6. Prace szczególne.

1. Nauczanie parafialne

Kazania niedzielne. Przynoszą je: Biblioteka Kaznodziejska z Poznania i Ambona Współczesna z Kielc. Rozpracowują one hasło tegoroczne pod względem treści myślowej i zastosowania w życiu. Kazania niedzielne, związane z hasłami rocznymi, realizującymi wypełnienie ślubowań są obowiązujące.

Święcenie pierwszych sobót miesiąca. Katolików uczęszczających na nabożeństwa pierwszych sobót, zachęcić do „Apostolstwa modlitwy i umartwienia”, rozumiejących dobrze myślową treść tegorocznego hasła i wspierających pracę kapłanów. Apostolstwo to obejmie szczególnie siostry zakonne i chorych.

Święta Matki Bożej. Urządzać je przede wszystkim trzeba jako uroczystości kobiety, nad których odrodzeniem chrześcijańskim w tym roku szczególnie pracujemy. Kobietom wskażemy, że muszą mieć ideały jak Matka Boża, że muszą składać ofiary i natrudzić się w życiu. Inaczej nie spełnią zadania żony, matki, pielęgniarki, żywicielki. W kazaniach pokażemy, jak Matka Boża służyła Bogu, Ewangelii i Kościołowi.

Czytanki majowe i październikowe. Czytanki majowe pomagały nam pojąć treść ślubowań w ramach wiary, Kościoła i życia, Październikowe przyniosą wizerunki Polaków, dawnych i współczesnych, dobrych chrześcijan.

Misje parafialne. Do zasadniczych celów misji włączamy tematy i pouczenia, związane z wypełnieniem tegorocznego hasła. To samo obowiązuje w ramach rekolekcji wielkopostnych w roku 1958 oraz innych przeżyć religijnych, gromadzących dużo wiernych.

Duszpasterstwo okresowe i okazyjne wykorzysta liczne gromadzenie się wiernych na odpusty parafialne, 40-godzinne nabożeństwo, a nawet prymicje i jubileusze do omówienia niżej podanych tematów w ramach duszpasterstwa stanowego i liturgicznego. Dochodzą tu wizytacje i nawiedziny biskupie parafii oraz kościołów. Zacznie się „Nawiedzenie Maryi” w parafiach przez kopię Jej obrazu, pobłogosławionego przez Ojca św. Piusa XII.

2. Duszpasterstwo liturgiczne

Sakrament Chrztu św. Staramy się wiernym wskazać, że chrześcijanami stajemy się nie przez zapisanie do wyznaniowych ksiąg Kościoła, lecz przez wszczepienie w Kościół — Mistyczne Ciało Chrystusa. Czyni to Chrzest św., sakrament istniejący w wielu polskich duszach martwo. Jest to przyczyna mało skutecznego przyjmowania innych sakramentów. Trzeba ożywić obrzęd chrztu dziecka w Polsce.

Konsekracja Kościołów. Kapłani poczynią przygotowania do konsekracji kościołów. Wypada, by na rok 1966 kościoły otrzymały „sвій chrzest”.

Chrzcielnica. Należy sprawić chrzcielnice do kościołów, które ich nie mają, a lepiej umieścić wiele chrzcielnic w kościołach, dając im miejsce widoczne, godne i dogodne, by wierni obserwowali obrzęd chrztu.

Uświęcenie życia i pracy wiernych. Szukając natchnienia w Rytuale i zwyczajach liturgicznych duszpasterstwa staramy się uświęcać doczesność, czyli życie i prace wiernych, a jednocześnie obliczu Polski nadajemy rysy chrześcijańskie.

W duszpasterstwie liturgicznym dążymy by katolicy:

- a) Cenili sobie przynależność do Kościoła przez Chrzest św.
- b) Dążyli do ochrzczenia dzieci polskich (likwidacja opóźnień i zaniedbań chrztów). To zadanie najbliższej kołеды dla kapłanów.
- c) Wykazywali większą odwagę w wyznawaniu Boga w miejscach publicznych. Chodzi tu o chrześcijańskie powitanie, uchylanie nakrycia głowy przed kościołem itp.
- d) Pilnie święcili dzień świąteczny.

3. Duszpasterstwo stanowe

Na nabożeństwach stanowych przedłożymy następujące zadania wiernym:

1. Mężczyźni — Ojcowie:

Zaznaczą chrześcijaństwo Narodu przez zgłoszenie dzieci na naukę religii w szkole. Będą w domu przypominać dzieciom obowiązki katechizacji.

Pokryją koszta nabycia krzyża, podręczników do nauki religii, modlitewników, różańców oraz prenumeraty gazety katolickiej. Oszczędność trzeba zrobić na wydatkach zbędnych, np. na papierosy i alkohol.

Wezmą na siebie odpowiedzialność za katolickie przeżycie dnia świątecznego w rodzinie (spoczynek od pracy, udział we Mszy św., godzenie tego z wczasami niedzielnymi).

Twarz Narodu obetrą z brudu pijaństwa.

Śmieiej uczestniczyć będą w procesjach i śpiewie religijnym.

2. Kobiety — Matki, Dziewczęta.

Wśród nawału potrzeb religijno-moralnych nasuwa się konieczność wyraźniejszej w tym roku pracy nad odrodzeniem religijno-moralnym kobiet. Planuje się w niedzielę 15 września ogólnopolską pielgrzymkę kobiet na Jasną Górę. Tegoroczne wykłady Uniwersyteckie dla Duchowieństwa na KUL-u od 27 do 29. VIII. będą poświęcone problemowi odrodzenia kobiety przez duszpasterstwo polskie. Swą wierność Bogu, Krzyżowi, Ewangelii, Kościołowi i Jego Pasterzom kobiety okażą:

Wysiłkiem dźwignięcia pewnej części swych sióstr z rozwiązłości, uprawianej poza małżeństwem i w małżeństwie, a jeszcze większej grupy kobiet z nastroju coraz bardziej okazywanego seksualizmu.

Współdziałaniem z mężem nad zapisaniem dzieci na naukę wiary w szkole.

Opieką nad religijnym życiem dziecka w domu i parafii.
Współpraca z dziećmi nad upowszechnieniem pozdrowienia chrześcijańskiego.

3. Młodzież akademicka. Zadba o swą sylwetkę zewnętrzną i sposób życia: dbałość o ubiór, kulturę bycia w miejscach publicznych, szlachetność, wyrazistość zewnętrznych znaków chrześcijaństwa (medalik, krzyżyk, pozdrowienie chrześcijańskie, cześć zewnętrzna dla świętości religijnych), wyrazistsze skupienie się około kościoła akademickiego i duszpasterstwa akademickiego.

4. Młodzież ucząca się i pracująca. Zadba o codzienną modlitwę także i w szkole, będzie pilnie uczęszczać na szkolną naukę wiary, a pracująca — na nabożeństwa stanowe. Postara się o regularny udział we Mszy św. niedzielnej. Uszlachetni swój sposób zachowania się na miejscach publicznych.

5. Upowszechnią jeszcze bardziej pozdrowienie chrześcijańskie.

6. Pracownicy Służby Zdrowia. Dbać będą o ułatwienie religijnej posługi dla chorych przez kapłanów. Odnowią religijny szacunek zwłok.

4. K a t e c h i z a c j a rodzinna, parafialna, szkolna

Uwzględnią one tegoroczne hasło. Uczynią to katecheci i rodzice, którzy mają być odbiorcami tegorocznej pracy duszpasterskiej i przekazywać ją dzieciom.

5. P i e l g r z y m k i i z j a z d y

Diecezja i parafie zorganizują pielgrzymki na Jasną Górę i do miejsc pielgrzymkowych diecezjalnych. Pożądane są pielgrzymki stanowe. Obejmować nimi wiernych, którzy jeszcze na Jasnej Górze nie byli.

6. P r a c e s z c z e g ó l n e

W adwencie trzeba zacząć akcję zaopatrywania wiernych w tekst ewangelii. Czytać ewangelię po nieszpórach, szkolić wiernych w indywidualnym czytaniu Pisma św. Urządzić konkursy, zwłaszcza dzieci i młodzieży w czytaniu ewangelii.

W wielkim Poście należy urządzić dla każdego stanu kościelną procesję z domowymi krzyżami (Pasyjkami) w rękę. Przed tym trzeba ułatwić wiernym kupno krzyżów, (urządzić zbiorowe poświęcenie) do domów. Trzeba pokierować akcją stawiania lub odnowienia krzyżów (np. upadłych) przydrożnych, na cmentarzach. Upowszechnimy też zwyczaj żegnania się przed i po jedzeniu, przed podróżą. Przyda się poprawić dokładność żegnania się.

W święto Chrystusa Króla i w Wielki Piątek upowszechniamy przez dzieci i młodzież pozdrowienie katolickie.

W Wielki Piątek dla katolików Polski o godz. 15 urządzamy moment skupienia i przeżegnania się dla uczczenia zbawczej śmierci Chrystusa. Czyni to każdy katolik na miejscu, w którym się znajduje o tej porze.

Wierność Kościołowi i Jego Pasterzom, kierujemy pod adresem Ojca św., Biskupa Diecezjalnego i Proboszcza. Uczynimy to w święto papieskie, 29. VI. w rocznicę prekonizacji biskupa, w rocznicę konsekracji kościoła parafialnego. Wyrabiamy szacunek i posłuszeństwo. Apelujemy do Ludu o posłuszeństwo decyzjom Biskupa, dotyczącym się przeniesień kapłanów na nowe stanowiska w wypadku tworzenia parafii, zmiany granic parafii. Prosimy wiernych o ciągłą modlitwę za duchownych, za Seminarium. Organizujemy parafialne modły za kapłanów. Można ustalić dla wiernych małą dodatkową ofiarę roczną na cele kościelne diecezji.

III. Uwagi wykonawcze

1. Arcypasterz diecezji prowadzi pracę realizacji Ślubów Jasno-górskich przez Kurialny Wydział Duszpasterstwa przy współdziałaniu Maryjnego Referenta. I dlatego zarządzenia odpowiednich referatów należy wykonywać z całą dokładnością, jako wyraz osobistej woli Naszej.
2. Wydział Duszpasterstwa przepracuje niniejszy program z Księżmi Dziekanami na ich konferencji. Z kolei Księża Dziekani przeniosą wyniki swej konferencji na konferencje dekanalne.
3. Niniejszy program ma być dokładnie znany Duchowieństwu diecezjalnemu i zakonnemu, zakonnicom, katechetom i kate-

chetkom, organistom, a w odpowiednich punktach i ludowi wiernemu.

4. Wydział Duszpasterstwa Kurii będzie zasiliał wykonywanie programu pracy materiałami pomocniczymi. Należy rozprowadzać afisze, jakich dostarczy Jasna Góra bezpośrednio, albo przez Wydział Duszpasterstwa. Najpierw trzeba zaopatrzyć parafie w teksty haseł rocznej pracy. W dalszym ciągu trzeba rozpowszechniać teksty ślubowań, przygotować je na tegoroczną wizytę pasterską (kolędę).
5. Pracę duchową należy wesprzeć lekturą książek z biblioteki parafialnej (oto dobry moment odnowienia bibliotek parafialnych), urządzeniem czytelnicy parafialnych (prasa katolicka przynosi pouczenia związane z wykonaniem ślubów). Dzieci i młodzież skorzysta wiele z filmów, przedstawień i akademii, związanych z wykonaniem hasła rocznego.
6. W niedzielę, 25. VIII. 1957 r. parafie połączą się duchowo z Jasną Górą, gdzie nazajutrz (26. VIII.) Przedstawiciele Episkopatu oraz obecni tam pielgrzymi odnowią w pierwszą rocznicę Ślubowania Jasnogórskie. Każda diecezja weźmie udział w tej uroczystości przez delegację Księża Dziekanów.

IV. Apel do Duchowieństwa

Duchowieństwo nasze przygotowało już 2 akty Dziesięciolecia Millenium: Ślubowania i ich odnowienie w parafiach. Wspomniały był akt pierwszy, lecz oczekiwania Konfratrów przeszedł akt drugi. Wtedy wielu z nas powiedziało: „To jest dzieło Boże”. Duchowieństwo nabrało zaufania do przedkładanych mu programów pracy. Można żywić zaufanie, że gdy Confratres na rekolekcjach kapłańskich i na konferencjach dekanalnych (przez tematy nauk duchowych i referatów) odnowią swój stosunek do Boga, Krzyża i Ewangelii, do Kościoła i Ojca św. oraz Biskupów, to następnie dokonają tego dzieła w sercach wiernych.

Wobec widocznych owoców pracy naszej na chwałę Trójcy św. przez Królową Polski, zachęty nasze do dalszej pracy są zbędne. Pozostaje nam błogosławieństwo nasze arcypasterskie, którego z serca udzielamy całej Diecezji.

Gorzów w sierpniu 1957 r.

(—) † Teodor Bensch
BISKUP GORZOWSKI

XIII TYDZIEŃ MIŁOSIERDZIA

Hasło: „Pomóż bliźniemu w każdej potrzebie!”

Termin: Od 6 października do 12 października 1957 r.

Parafialny program ramowy.

Sobota — 5. X. 1957. Otwarcie XIII Tygodnia Miłosierdzia.

Uroczyste nabożeństwo różańcowe, ze specjalnym udziałem dzieci i młodzieży oraz przemówienie nt.: „Miejmy serce czułe na dolę bliźniego”.

Niedziela — 6. X. Hasło dnia: „Wyzbądź się obojętności na los bliźniego”.

1. Na każdej Mszy św. kazanie nt.: „Pomóż bliźniemu w każdej potrzebie!”
2. Na szkolnej Mszy św. kazanie nt.: „Czyń dobrze bliźniemu”.
3. Błogosławieństwo dzieci z ewtl. rozdaniem dziatwie pamiątkowych krzyżyków czy medalików.
4. Na nabożeństwie różańcowym czytanka nt.: „Wyzbądź się obojętności na los bliźniego!”

Myśli: Poświęcanie się dla bliźniego należy do istoty chrześcijaństwa... Czynna miłość bliźniego — zwłaszcza dziś — jest zdolna uleczyć świat z egoizmu, którego skutki wszyscy na sobie boleśnie odczuwamy... Uczyni więc serce swe wrażliwe na los bliźniego, a przez to będziesz zdolny do pomocy bliźniemu w każdej potrzebie...

Poniedziałek — 7. X. Hasło dnia: „Pomóż młodszemu!”

1. Msza św. dla dzieci i młodzieży całej parafii z przemówieniem nt.: „Matko, Tyś dla wszystkich wzorem poświęcenia!”
2. Okazyjna uroczystość wspólny Chrzest św. dzieci całej parafii dotąd nie ochrzczonych i wręczenie im pamiątkowych medalików czy krzyżyków.
3. Zbiórka i Dar Ołtarza — dziatwa przedszkolna, dziatwa szkolna i młodzież znoszą swe dary przez cały dzień.

4. Na nabożeństwie różańcowym czytanka nt.: „Pomóż młodszemu”.

Myśli: Świadomość odpowiedzialności za młodszymi... Prawo młodszego do twojej pomocy... Możliwości i sposoby pomocy młodszemu... Owoce urzeczywistnienia hasła „pomóż młodszemu”...

Wtorek — 8. X. Hasło dnia: Pomóż choremu! (Dzień chorych)

1. Msza św. z błogosławieństwem lurdzkim chorych i przemówienie nt.: „Apostolstwo — to twój obowiązek!”
2. Wspólny posiłek.
3. Udzielenie posługi duszpasterskiej tym chorym, którzy nie mogli przybyć do kościoła na nabożeństwo.
4. Odwiedzanie chorych po domach, szpitalach i wręczenie im upominku.
5. Na nabożeństwie różańcowym czytanka nt.: „Pomóż choremu!”

Myśli: Pomoc choremu — ścisły obowiązek chrześcijanina... Twoja pomoc — błogosławieństwem dla chorego i dla ciebie... Rodzaj i sposoby pomocy choremu.

Środa — 9. X. Hasło dnia: Pomóż kalekom!

1. Msza św. w intencji kalek z nauką nt.: „Droga apostołstwa — to twoja droga!”
2. Wspólny posiłek.
3. Odwiedzenie kalek po domach, zakładach, wręczenie im upominku.
4. Na nabożeństwie różańcowym czytanka nt.: „Pomóż kalekom”.

Myśli: Wrażliwość kalek na stosunek otoczenia do nich. Delikatność i wyrozumiałość w oddawaniu posług kalekom... Rodzaje pomocy dla kalek... Stosunek do kalek wyrazem naszej kultury duchowej... (duszp. głuchoniemych i niewidomych).

Czwartek — 10. X. Hasło dnia: Pomóż człowiekowi wiekiem strudzonymu!

1. Msza św. dla staruszków i nauka nt.: „Jesteś jeszcze potrzebny jako apostoł dobrego przykładu!”

2. Wspólny posiłek.
3. Odwiedzenie starców po domach, zakładach i danie im upominku.
4. Po nabożeństwie różańcowym czytanka nt.: „Pomóż człowiekowi wiekiem strudzonemu!

Myśli: Istota i treść wieku starczego... Młodsze pokolenie — spadkobiercą dorobku starszych... Poczucie wdzięczności — obok przykazania — źródłem pomocy starcom...

Piątek — 11. X. Hasło dnia: Pomóż ojcu! Pomóż matce!

1. Msza św. za ojców i za matki w parafii, w czasie której w miarę możliwości — dzieci i młodzież przystąpią do Komunii św. w intencji rodziców. W czasie Mszy św. nauka nt.: „Bądź pociechą ojca i matki!”
2. Dzieci i młodzież w tym dniu wręczą rodzicom podarki wdzięczności i spełniają specjalne dobre uczynki względem rodziców.
3. Na nabożeństwie różańcowym czytanka: „Pomóż ojcu! Pomóż matce!

Myśli: Przykazanie IV obowiązuje zawsze, wszędzie i każdego... Wyrabianie wdzięczności dla rodziców — obowiązkiem pracy wychowawczej... Udzielanie pomocy każdemu ojcu i każdej matce — to obowiązek całego społeczeństwa...

Sobota — 12. X. Hasło dnia: „Pomóż rodzinie w jej trudnościach!”

1. Na każdej Mszy św. kazanie nt.: „Trudności dzisiejszej rodziny, a nasze wobec niej obowiązki!”
2. Na szkolnej Mszy św. kazanie nt.: „Jak umiesz — pomagaj rodzinie!”
3. Odwiedzanie rodzin wielodzietnych, repatriowanych i wręczenie im upominków.
4. Umieszczenie w domach rodzinnych, pod wizerunkiem krzyża, napisu: „Pomóż bliźniemu w każdej potrzebie!”
5. Na nabożeństwie różańcowym czytanka: „Pomóż rodzinie w jej trudach!”
6. Wieczorem o godz. 21-ej odmówienie w rodzinach Apelu Jasnogórskiego w tej intencji, by Naród wypełnił śluby Jasnogórskie, by życie polskie przenikał duch wzajemnej Chrystusowej miłości.

Myśli: Charakter rodziny wedle planów Bożych... Pomóż każdej rodzinie, zwłaszcza wielodzietnej, spełnić jej właściwą rolę... Każdy winien zrobić wszystko, co może, by dana rodzina mogła spełnić swój obowiązek... Obowiązek pomocy rodzinie — to nasz obowiązek wobec Narodu...

Owoc XIII Tygodnia Miłosierdzia: Pomóż bliźniemu w każdej potrzebie — stałe i wytrwałe poświęcanie się dla bliźnich — to znamię Narodu Maryjnego, przygotowującego się na 1000-lecie Chrztu Polski.

INSTRUKCJA

1. Jest życzeniem Episkopatu, by tegoroczny Tydzień Miłosierdzia przeprowadzony został w podanym terminie we wszystkich parafiach, podobnie jak w latach ubiegłych — jednak z większym nasileniem ze względu na aktualność problematyki.
2. XIII Tydzień Miłosierdzia i jego program należy ogłosić w poprzedzającą niedzielę tj. 29. IX. Byłoby bardzo pożądane, aby w przedsionkach kościołów został wywieszony odpowiedni afisz z programem.
3. Przy realizowaniu Tygodnia Miłosierdzia należy dać okazję do działania wszystkim chętnym. Do współpracy można zaprosić też m. in. harcerzy, ministrantów, członków chóru miejscowego itd.
4. Duszpasterze parafii, w których jest więcej ludzi potrzebujących wsparcia materialnego, dołożą usilnych starań, aby przy okazji Tygodnia Miłosierdzia skłonić wiernych majątniejszych do składania ofiar pieniężnych i w naturze, któreby wystarczyły do zaspokojenia najpilniejszych — a zwiększonych z powodu jesieni i zbliżającej się zimy — potrzeb ludzi, znajdujących się w potrzebie.
5. Szczególnej pieczy Duchowieństwa powierzamy repatriantów. Księża Proboszczowie jeszcze przed rozpoczęciem się Tygodnia Miłosierdzia wyłowią w parafii wszystkich repatriantów, potrzebujących opieki i zorientują się w ich potrzebach. W czasie trwania Tygodnia Miłosierdzia zaapelują do wiernych o składanie dla nich ofiar pieniężnych, odzieży, mebli i zorganizują sobie do pomocy ludzi, którzy przeprowadzą w parafii zbiórkę potrzebnych rzeczy.
6. W czasie Tygodnia Miłosierdzia należy ustawić w widocznym miejscu, najlepiej przy bocznym ołtarzu, przyozdobiony kosz

z napisem „Dar Ołtarza”, do którego wierni będą składali ofiary w naturze. W niedzielę rozpoczynającą Tydzień Miłosierdzia należy parafianom zwrócić uwagę na „Dar Ołtarza”.

7. W niedzielę 6. X. zaleca się urządzić zbiórkę ofiar pieniężnych na cmentarzu kościelnym, a w czasie nabożeństw różańcowych w ciągu Tyg. Miłosierdzia zbiórkę w kościele na cele miłosierdzia.

Zebrane ofiary należy użyć w $\frac{2}{3}$ na cele miłosierdzia w poszczególnych parafiach, $\frac{1}{3}$ zbiórki prosimy przekazać do Wydziału Duszpasterskiego (P.K.O. Gorzów Wlkp. Nr 75-9-206) z zaznaczeniem, że pochodzą z Tygodnia Miłosierdzia. Zostaną one zużyte na cele miłosierdzia w zakresie diecezjalnym.

8. XIII Tydzień Miłosierdzia zorganizujemy i przeprowadzimy z myślą o Ślubach Maryjnych Narodu. 5. V. br. złożyliśmy M. Bożej przyrzeczenie, które nas wiąże: „przyrzekamy dzielić się między sobą ochotnie plonami ziemi i owocami pracy, aby pod wspólnym dachem domostwa naszego nie było głodnych, bezdomnych i płaczących”.

9. Obowiązki duszpasterskie w Tygodniu Miłosierdzia.

- a) Odprawienie Mszy św. wg podanych intencji Tyg. Miłosierdzia oraz nabożeństwa różańcowego, dostosowanego do myśli przewodniej Tyg. Miłosierdzia.

- b) Wygłoszenie kazań w niedzielę, przemówień okolicznościowych każdego dnia oraz czytanek, czy nauk różańcowych, związanych z treścią hasła dnia Tygodnia Miłosierdzia. Ma to na celu podniesienie jednych na duchu i pobudzenie innych do czynnej miłości bliźniego i pełnienia uczynków miłosierdzia.

- c) Troska duszpasterska w Tyg. Miłosierdzia powinna mieć na uwadze przede wszystkim tych, którzy w parafii są obrazem Chrystusa Cierpiącego, oczekującego na miłosierdzie braci. Okaże się ona: przez uczestnictwo kapłanów z proboszczem na czele w posiłkach przygotowanych dla chorych, kalek, starców i przez dopilnowanie, aby w Tyg. Miłosierdzia o nikim nie zapomniano, by nikogo nie pominięto, by wszyscy czuli się jedną parafialną rodziną.

- d) W parafiach, w których są zakłady charytatywne należałoby odwiedzić mieszkańców zakładów, zanieść im uśmiech, dobre słowo i stosowny podarek, przyczyni się to do rozjaśnienia choć na parę chwil może bardzo ciężkiego i smutnego życia tych ludzi.

- e) Kapłani zrezygnują w Tyg. Miłosierdzia z jakiejś własnej przyjemności, wolnego czasu, by specjalnie poświęcić się tym, którzy potrzebują w tym czasie kapłańskiej posługi — nie zbędą nikogo byle jak, nikomu nie odmówią w potrzebie, nikogo nie opuszczą, by Testament Chrystusa, wyrażony w słowach: „abyście się wzajemnie miłowali, jakom Ja was miłowałem...abyście innym czynili to, co Ja wam uczyniłem...” — wypełnić dosłownie i z całym poczuciem odpowiedzialności..

† Teodor Bensch
Biskup Gorzowski

5.

ROZPORZĄDZENIE

w sprawie egzaminów kapłańskich

Pogłębianie wiedzy teologicznej jest jednym z pierwszych obowiązków każdego kapłana. Świadczą o tym słowa proroka Malachiasza: „Wargi kapłana będą strzec umiejętności i zakonu pytać będą z ust jego, ponieważ aniołem Pana Zastępów jest” (Mal. 2, 7), oraz groźba Bcża zapowiedziana przez usta Ozeasa, proroka: „Iześ odrzucił umiejętność, odrzucę cię, abys mi w kapłaństwie nie służył” (Oz. 4, 6). Dlatego także Kościół św. zobowiązuje w Kan. 130 Kodeksu Prawa Kanonicznego (por. Kan. 459) wszystkich w zasadzie kapłanów w pierwszych latach po przyjęciu święceń do składania egzaminów z wiedzy teologicznej. Ważność tego obowiązku podkreśla ponadto Kanon 2376, polecający Ordynariuszom stosowanie sankcji karnych w stosunku do opornych.

Mając to na uwadze rozporządzamy co następuje:

I

Egzaminy wikariuszowskie

1. Wszyscy księża po otrzymaniu święceń kapłańskich będą składali corocznie przez cztery lata egzaminy wikariuszowskie z różnych gałęzi wiedzy teologicznej. Szczegółowy program egzaminów określa 9 punkt niniejszego zarządzenia.

Pierwszy egzamin przypada w najbliższym roku kalendarzowym po roku święceń kapłańskich.

2. Z egzaminów wikariuszowskich zwalniamy kapłanów, którzy uzyskali stopień doktora św. teologii lub prawa kanonicznego.
Kapłani powołani na stanowisko nauczycieli religii w szkołach średnich zwolnieni są z trzeciego i czwartego egzaminu wikariuszowskiego. W ich miejsce złożą osobny egzamin na nauczycieli religii w szkołach średnich.
3. Egzaminy wikariuszowskie obejmować będą następujące przedmioty: apologetykę, teologię dogmatyczną, moralną i pastoralną, prawo kościelne, liturgikę, Pismo św. i historię Kościoła.
4. Wszyscy obowiązani do składania egzaminów powinni przygotować się do nich sumiennie i złożyć je w przepisany terminie.
5. Egzamin o wyniku niedostatecznym będzie musiał być powtórzony.
6. Egzaminy składane będą przed egzaminatorami, powołanymi przez Ordynariusza diecezji.
7. Terminy egzaminów będą corocznie podawane w Gorzowskich Wiadomościach Kościelnych.
8. Do egzaminów należy się stawić w oznaczony dzień i godzinę. Wnioski o zmianę terminu uwzględnione będą tylko wyjątkowo i dla wystarczających powodów.
9. Rozkład materiału egzaminów wikariuszowskich:

S e r i a   p i e r w s z a

- a) **Apologetyka i dogmatyka:** o religii objawionej w ogólności; o wierze; o Bogu Jednym.
- b) **Teologia moralna:** o celu; o czynach ludzkich; o prawach; o sumieniu; o grzechach.
- c) **Prawo kościelne:** historia prawa kanonicznego; normae generales, can. 1—86; de clericis, can. 87—486; de laicis, can. 687—725; prawo diecezjalne.
- d) **Teologia pastoralna:** pojęcie i przedmiot teologii pastoralnej; stosunek teologii pastoralnej do nauk pokrewnych — dawniej a dziś; historia teologii pastoralnej (okres patrystyczny, średniowieczny, czasy nowsze); historia teologii pastoralnej w Polsce; duszpasterstwo w parafiach różnego typu (parafia wiejska, miejska, podmiejska, w ośrodkach przemysłowych, wypoczynkowych i turystycznych); obowiązek i sposoby poznawania wiernych; wizyty pasterskie o charakterze towarzyskim; kartoteka duszpasterska; ogłoszenia parafialne;

wiadomości parafialne; nowoczesne środki oddziaływania duszpasterskiego (afisz, ulotka, książka i prasa, megafony); statystyka parafialna i jej znaczenie; kronika parafialna; roczna kronika parafialna.

- e) **Liturgika:** rok liturgiczny; miejsce kultu liturgicznego; naczynia liturgiczne.
- f) **Pismo św.:** Instrukcja ogólna (podstawowe wiadomości o Piśmie św. natchnienie ks. św. kanon.; tekst tłumaczenie, sens biblijny).
- g) **Historia Kościoła:** w epoce starożytności chrześcijańskiej; założenie i początkowy rozwój Kościoła katolickiego; przyczyny szybkiego rozszerzenia się wiary katolickiej; organizacja Kościoła w pierwszych wiekach; przyczyny, charakter i skutki prześladowań pogańskich; edykt mediolański; powstanie i początkowy rozwój życia zakonnego; społeczne oddziaływanie Kościoła Katolickiego.

Seria druga

- a) **Apologetyka i dogmatyka:** o Chrystusie Boskim posłanniku, czyli o religii chrześcijan; o Trójcy Przenajświętszej; o stworzeniu w ogólności; o aniołach; o stworzeniu człowieka; o grzechu pierworodnym.
- b) **Teologia moralna:** o cnotach w ogólności; o cnotach kardynalnych; o cnotach teologicznych; o cnocie religijności (I, II, III przykazanie Boże).
- c) **Prawo kościelne:** de religiosis, can. 487—681; de sacramentis, can. 725—1011; prawo diecezjalne.
- d) **Teologia pastoralna:** osoba duszpasterza i jego przymioty; kler w parafii (obowiązki wikariusza, stosunek wikariusza do proboszcza); prefekt (zadania i cele, stosunek do księży w parafiach); pomoc i współpraca duszpasterska; podtrzymywanie ducha pasterskiego; konferencje dekanalne; personel pomocniczy proboszcza (organista, kościelny, grabarz, służba plebańska, rodzina na plebanii).
- e) **Liturgika:** szaty liturgiczne; światło liturgiczne; rubryki mszalne.
- f) **Pismo św.:** Prorocy w Izraelu; proroctwa mesjańskie (tekst i egzegeza).
- g) **Historia Kościoła:** Kościół Katolicki w epoce Średniowiecza chrześcijańskiego; powstanie państwa kościelnego; Nawrócenie Sasów; nawrócenie Słowian; chrzest Polski; początkowe

dzieje chrześcijaństwa i organizacja Kościoła Katolickiego w Polsce; biskupstwo lubuskie i kamieńskie; schizma wschodnia.

Seria trzecia

- a) **Apologetyka i dogmatyka:** o Kościele; o Słowie Wcielonym; o rzeczach ostatecznych.
- b) **Teologia moralna:** o przykazaniach Bożych: IV, V, VI, VII i VIII.
- c) **Prawo kanoniczne:** de locis et temporibus sacris can. 1154—1254; de cultu divino can. 1255—1321; de magisterio ecclesiastico can. 1322—1408; de beneficiis alisque institutis ecclesiasticis non colegialibus can. 1409—1494; de bonis Ecclesiae Temporalibus can. 1495—1551; prawo diecezjalne.
- d) **Teologia pastoralna:** liturgia w parafii (porządek nabożeństw w dni powszednie i święta, nabożeństwa popołudniowe, udział wiernych we Mszy św.); częsta Komunia św.; nabożeństwa ludowe; podtrzymywanie wiary parafian; opieka duszpasterska nad rodziną; bliższe i dalsze przygotowanie do nabożeństwa; obowiązki rodziców; domowe wychowanie dziecka; katechizacja domowa; obowiązki duszpasterza wobec dzieci (chrzest a duszpasterstwo dzieci, odnowienie ślubów chrzestnych); przygotowanie dzieci do I Komunii św. i bierzmowania; spowiedź dziecka, Msza św. dla dzieci; katechizacja przedszkolna; godzina duszpasterska (okres Bożego Narodzenia, okres Wielkanocy, okres Adwentu); duszpasterstwo ministrantów.
- e) **Liturgika:** nabożeństwa eucharystyczne i sposób ich odprawiania; nabożeństwa liturgiczne (aspersja, nieszpory, procesja na św. Marka i dni krzyżowe); kościelne nabożeństwa ludowe (godzinki, różaniec, litanie, nowenny, gorzkie żale, droga krzyżowa, nabożeństwa majowe, czerwcowe i październikowe); przyjęcie biskupa podczas wizytacji; pielgrzymki.
- f) **Pismo św.:** życie i działalność Jezusa Chrystusa; kazanie na Górze (egzegeza).
- g) **Historia Kościoła:** Dalsze dzieje Kościoła Katolickiego w epoce Średniowiecza chrześc.; pontyfikat Grzegorza VII; znaczenie i skutki wypraw krzyżowych; niewola awiniońska; wielka schizma zachodnia; Kościół Katolicki w Polsce w dobie rozbitcia dzielnicowego; Kościół Katolicki ważnym czynnikiem mocarstwowej potęgi Polski w XV i XVI wieku.

Seria czwarta

- a) **Apologetyka i dogmatyka:** mariologia; o sakramentach w ogólności; o chrzcie, bierzmowaniu i ostatnim namaszczeniu.
- b) **Teologia moralna:** o przykazaniach kościelnych; o przykazaniach stanowych; o sakramentach w ogólności i w szczególności.
- c) **Prawo kościelne:** de delictis can. 2195—2213; de poenis can. 2214—2313; de poenis in singula delicta can. 2314—2414; prawo diecezjalne.
- d) **Teologia pastoralna:** rodzaje duszpasterstwa (zwyczajne, zbiorowe, indywidualne, stanowe nadzwyczajne, chorych, szpitalne, w organizacjach) odpusty parafialne; szkaplerze (rodzaje, warunki, obowiązki, medaliki szkaplerzne); bractwo różańcowe; trzeci zakon; droga krzyżowa (erekcja, krzyże stacyjne, sposób odprawiania, odpusty).
- e) **Liturgika:** administracja sakramentów i sakramentaliów.
- f) **Pismo św.:** Męka i śmierć Pana Jezusa według czterech Ewangelii;
- g) **Historia Kościoła:** Kościół Katolicki w epoce nowożytnej; „Reformacja” Lutra w Niemczech i w Polsce; sobór Trydencki; Kościół Katolicki w dobie wielkiej rewolucji francuskiej; zabór państwa Kościelnego; Położenie Kościoła Katolickiego w Polsce w poszcz. zaborach; Papieże XX wieku; Kościół Katolicki w Polsce niepodległej w świetle konkordatu z Watykanem w 1925 r.; państwo Watykańskie; Kościół Katolicki w Polsce po II wojnie światowej.

II

Egzaminy na nauczycieli religii w szkołach średnich

1. Kapłani, powołani na stanowisko nauczyciela religii przy szkole średniej, są zwolnieni od dwóch ostatnich egzaminów wikariuszowskich, a powinni się poddać egzaminowi na nauczyciela religii najpóźniej w trzy lata od objęcia posady.
2. Egzaminy na nauczycieli religii odbywać się będą w grudniu. Zgłoszenia należy wniesć na piśmie najpóźniej w kwietniu.
3. Egzamin składa się z piśmiennej pracy domowej, z piśmiennej pracy klauzurowej i z egzaminu ustnego.
4. Po zgłoszeniu się do egzaminu otrzymują kandydaci dwa tematy pracy domowej do wyboru. Gotową pracę domową

z podaniem źródeł z których czerpano należy przesłać Kurii Biskupiej do oceny najpóźniej miesiąc przed właściwym egzaminem.

5. Przedmiotem egzaminu piśmiennego klauzurowego będzie praca z dziedziny dogmatycznej i praca z teologii moralnej.
6. Egzamin ustny obejmować będzie w dogmatyce chrystologię i traktat o łasce, teologię moralną, apologetykę, historię Kościoła i pedagogikę z uwzględnieniem metodyki nauczania religii.

Egzamin będzie nastawiony na pracę pedagogiczną w szkole średniej.

7. Doktorzy św. teologii nie przedkładają pracy domowej, a piszą pracę klauzurową tylko z katechetyki i składają egzamin ustny jedynie z pedagogiki.
8. Księża, którzy złożyli egzamin proboszczowski, piszą pracę domową, jak w p. 4, a poza tym korzystać będą z tych samych ulg, co doktorzy św. teologii (p. 7).
9. Po kilku latach pracy duszpasterskiej i po złożeniu egzaminu na nauczyciela religii w szkołach średnich będą mogli księża prefekci zgłosić się do egzaminu proboszczowskiego, który składać będą w formie uproszczonej.

III

Egzaminy proboszczowskie

1. Kapłani, którzy złożyli z wynikiem pozytywnym cztery egzaminy wikariuszowskie, obowiązani są do złożenia egzaminu proboszczowskiego w przeciągu następnych trzech lat.
2. Egzaminy proboszczowskie odbywać się będą dwa razy w roku: w drugiej połowie czerwca i w drugiej połowie listopada i trwać będą dwa dni. Terminy dokładnie ogłoszone będą w Gorzowskich Wiadomościach Kościelnych.
3. Wniosek o dopuszczenie do egzaminu należy złożyć na piśmie najpóźniej miesiąc przed egzaminem.
4. Do wniosku o dopuszczenie do egzaminu należy dołączyć:
a) życiorys; b) katechezę na temat dowolny; c) zeszyt z kazaniem, opracowanymi w ostatnim roku. Jednocześnie kandydat poprosi swego Ks. Dziekana o wystawienie opinii o życiu i pracy kapłańskiej i przysłanie jej do Kurii Biskupiej.
5. Egzamin obejmować będzie:
a) katechezę opracowaną w domu na temat dowolny;

- b) piśmienną pracę klauzurową z teologii moralnej, z zakresu traktatów o cnocie religii, przykazaniach Bożych, sakramentach ołtarza i pokuty;
  - c) piśmienną pracę klauzurową z prawa kościelnego, szczególnie z zakresu prawa małżeńskiego, cenzur, prawa majątkowego i diecezjalnego;
  - d) egzamin ustny z apologetyki i dogmatyki: pochodzenie człowieka; istnienie i natura duszy; początek religii pod względem apologetycznym; poznanie i dowodzenie istnienia Boga; historyczność Chrystusa Pana; Bóstwo Chrystusa Pana; prymat i nieomylność Papieża; pochodzenie i koniec świata; o Kościele; sakramenta św.
  - e) egzamin ustny z teologii moralnej: przykazania Boże, sakrament Ołtarza i pokuty.
  - f) egzamin ustny z prawa kanonicznego de matrimonio, can. 2195—2213; de processibus, can. 1552—2194, przepisy prawa diecezjalnego; de poenis et delictis.
  - g) egzamin ustny z teologii pastoralnej: całość materiału z uwzględnieniem kancelarii parafialnej.
  - h) egzamin ustny z liturgiki: rubryki mszalne, Msze św. wotywnie; przepisy liturgiczne co do przechowywania Najśw. Sakramentu; znajomość podręcznika diecezjalnego („Nabożeństwa parafialne”).
  - i) egzamin ustny z homiletyki: budowa i rodzaj kazań; osobowość kaznodziei.
  - j) egzamin ustny z katechetyki: całość przedmiotu.
6. Doktorzy św. teologii zwolnieni są z egzaminów z teologii dogmatycznej i moralnej; doktorzy prawa kanonicznego z egzaminu z prawa kanonicznego.
  7. Kapłani, którzy zdali egzamin na nauczycieli religii w szkołach średnich, są zwolnieni z egzaminu teologii dogmatycznej i moralnej oraz z piśmiennej katechezy i katechetyki.
  8. W razie wyniku niedostatecznego powinien kandydat zgłosić się do egzaminu ponownie w roku następnym.
  9. Kapłani zakonni przed objęciem stanowiska proboszczowskiego przedłożą Kurii Biskupiej świadectwo swoich władz zakonnych, stwierdzające złożenie egzaminu proboszczowskiego z wynikiem pozytywnym.

Gorzów Wlkp., dnia 14 sierpnia 1957 r.

† Teodor Bensch
Biskup Gorzowski

6.

MATERIAŁ TEGOROCZNEGO EGZAMINU DLA KSIĘŻY WIKARIUSZÓW

Informujemy, że tegoroczny egzamin dla księży wikariuszów obejmuje materiał z I-szej serii i odbędzie się z początkiem grudnia br. Dokładny termin będzie podany później.

7.

KOMUNIKAT O ZAPOTRZEBOWANIU NA NOWYCH KATECHETÓW

Z rozpoczęciem nowego roku szkolnego okazuje się, że na terenie naszej diecezji wciąż odczuwa się wielki brak kwalifikowanych katechetów i katechetek.

Aby temu zaradzić, z dniem 2 września utworzyliśmy w Rokitnie stałe „Studium Katechetyczne”, którego zadaniem jest szkolić dla diecezji nauczycieli religii.

O ile Księża Proboszczowie pragną w następnym roku szkolnym zapewnić dla swojej parafii wyszkolonych nauczycieli, mogą na koszt kasy parafialnej utrzymać słuchacza Studium Katechetycznego w Rokitnie (w całości lub częściowo). Kandydat nie koniecznie musi być parafianinem.

O ile Wielebny Ksiądz Proboszcz zdecydowałby się w powyższy sposób wziąć udział w wykształceniu nauczyciela religii i reflektowałby na katechetę w przyszłym roku, prosimy natychmiast poinformować o tym Kurię Biskupią.

Zawiadamiamy również, że na tegorocznym Studium w Rokitnie są jeszcze wolne miejsca.

8.

MINISTERSTWO OŚWIATY

W a r s z a w a

INSTRUKCJA

**z dnia 5 sierpnia 1957 r. Nr K. 1-1826/57
w sprawie nauczycieli religii**

W związku z powstałymi wątpliwościami co do interpretacji pkt. 2 i 3 zarządzenia Ministra Oświaty z dnia 8 grudnia 1956 r. (Nr Gm. 3269/56) w sprawie nauczania religii w szkołach (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 16, poz. 156 i Nr 9 z 1957 r.) — zwanego

w dalszym tekście niniejszej instrukcji zarządzeniem z dnia 8 grudnia 1956 r. — oraz § 1 i § 2 zarządzenia Ministra Oświaty z dnia 26 stycznia 1957 (Nr Gm. 2-341/57) w sprawie kwalifikacji zawodowych nauczycieli religii w szkołach podstawowych i średnich (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 1, poz. 4) — zwanego w dalszym tekście niniejszej instrukcji zarządzeniem z dnia 26 stycznia 1957 r. — Ministerstwo Oświaty podaje, co następuje:

- I. Stosunek służbowy z nauczycielem religii zawiązuje się albo przez mianowanie albo przez zawarcie umowy o pracę przy zastosowaniu w tej mierze zasad zawartych w art. 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 1956 r. (Dz. Urz. Nr 12, poz. 63). Z uwagi na postanowienia art. 6 ust. 2 lit. „d” cytowanej ustawy, nauczycieli religii, którzy pełnią funkcje kościelne (proboszczów lub wikariuszy) angażuje się w formie umowy, a nie mianowania, w tym bowiem przypadku praca w szkole jest ich zajęciem dodatkowym.
- II. Na nauczycieli religii mogą być angażowane w zasadzie tylko osoby posiadające kwalifikacje określone w zarządzeniu z dnia 26 stycznia 1957 r.
Kandydaci na nauczycieli oprócz przepisanych kwalifikacji zawodowych do nauczania powinni posiadać również wysokie kwalifikacje moralne.
Stąd też nie mogą być angażowane w charakterze nauczycieli, w tym także nauczycieli religii, osoby, które były karane sędownie lub zwolnione ze służby nauczycielskiej za czyny, które je dyskwalifikują jako nauczycieli i wychowawców młodzieży.
- III. Nauczać religii, w państwowych szkołach podstawowych i średnich może osoba, która spełnia następujące warunki:
  - 1) nie jest nauczycielem przedmiotów świeckich w szkołach państwowych lub prywatnych (pkt. 3 ustęp drugi zarządzenia z dnia 8 grudnia 1956 r.) i
  - 2) posiada upoważnienie odpowiedniej władzy kościelnej do nauczania religii (§ 3 zarządzenia z dnia 26 stycznia 1957 r.) oraz
  - 3) posiada kwalifikacje określone w § 1 zarządzenia z dnia 26 stycznia 1957 r., a mianowicie:
    - a) świadectwo ukończenia studiów teologicznych w szkołach wyższych lub diecezjalnych wyższych seminariach duchownych w Polsce, wymienionych w załączniku Nr 1 lub

b) świadectwo ukończenia studiów lub absolutorium uzyskane na wydziałach teologicznych uniwersytetów lub w zakładach teologicznych za granicą (§ 1 lit. c zarządzenia z dnia 26 stycznia 1957 r.) nostryfikowane na wyższych uczelniach w Polsce zgodnie z rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 marca 1938 r. o nostryfikacji zagranicznych stopni akademickich, naukowych i zawodowych (Dz. Urz. Min. WRiOP Nr 3 poz. 65) lub zgodnie z poprzednimi przepisami o nostryfikowaniu religii dyplomy zagraniczne nie nostryfikowane w Polsce.

IV. Nauczać religii w państwowych szkołach podstawowych może osoba, która spełnia następujące warunki:

- 1) nie jest nauczycielem przedmiotów świeckich w szkołach państwowych lub prywatnych (pkt. 3, ust. drugi zarządzenia z dnia 8 grudnia 1956 r.) i
- 2) posiada upoważnienie władzy kościelnej do nauczania religii (§ 3 zarządzenia z dnia 26 stycznia 1957 r.) i
- 3) posiada świadectwo pomyślnego ukończenia prowadzonych przez władze kościelne kursów katechetycznych i złożenia z wynikiem pomyślnym egzaminu przed właściwymi władzami kościelnymi (§ 2 zdanie końcowe zarządzenia z dnia 26 stycznia 1957 r.) — za równoznaczne z ukończeniem kursu katechetycznego uważa się ukończenie uczelni teologicznej, prowadzonej przez instytucje kościelne — oraz
- 4) posiada wykształcenie określone w § 2 zarządzenia z dnia 26 stycznia 1957 r., a mianowicie:
  - a) posiada określone odrębnymi przepisami kwalifikacje do nauczania w szkołach podstawowych (§ 2, lit. a zarządzenia z dnia 26 stycznia 1957 r.) lub
  - b) posiada świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego lub innej szkoły równorzędnej, dające prawo do ubiegania się o przyjęcie do szkół wyższych (§ 2, lit. b zarządzenia z dnia 26 stycznia 1957 r.) — świadectwo ukończenia liceum dla wychowawczyń przedszkoli nie jest świadectwem równorzędnym i nie kwalifikuje do nauczania religii — albo

c) posiada świadectwo dające prawo ubiegania się o przyjęcie do wyższych diecezjalnych seminariów duchownych (§ 2, lit. b zarządzenia z dnia 26 stycznia 1957 r.), tzn. oprócz świadectw wymienionych wyżej pod lit. b również świadectwo ukończenia małych (mniejszych) diecezjalnych seminariów duchownych we Włocławku, Pelplinie, Wejherowie, Krakowie, Tarnowie, Słupsku, Lublinie, Łodzi, Gliwicach, Częstochowie, Katowicach, Warszawie, Płocku, Siedlcach, Wolsztynie, Gorzowie Wielkopolskim i Wschowie.

- V. 1) W okresie do dnia 20 czerwca 1958 r. mogą w drodze wyjątku nauczać religii w państwowych szkołach podstawowych absolwenci 4-letniego Diecezjalnego Instytutu Katechetycznego w Krakowie z lat 1950—1957, którzy nie ukończyli liceum ogólnokształcącego lub szkoły równorzędnej (pismo Ministerstwa z dnia 26 kwietnia 1957 r. Nr GM. 1-10/w/57).
- 2) Ministerstwo Oświaty upoważnia wydziały oświaty prezydów powiatowych (miejskich, dzielnicowych) rad narodowych do zatrudniania nadal na rok szkolny 1957/58 osób, które nauczały religii w danej szkole podstawowej w r. szk. 1956/57, nie posiadając kwalifikacji wymienionych w pkt. IV poz 4 niniejszej instrukcji. Osoby te mogą być nadal zatrudnione, jeśli:
- a) są pełnoletnie, spełniają warunki wymienione w pkt. VI poz. 1—3 niniejszej instrukcji i
  - b) nie ma zastrzeżeń co do ich dotychczasowej pracy oraz
  - c) w danej szkole istnieją trudności w zatrudnieniu kwalifikowanego nauczyciela religii.
- 3) W celu zorganizowania nauczania religii zgodnie z zasadą ustaloną w pkt. 2 lit „d” zarządzenia z dnia 8 grudnia 1956 r. (odbywanie nadobowiązkowych lekcji religii po godzinach zajęć obowiązkowych lub przed rozpoczęciem) można na rok szkolny 1957/58 zatrudnić dodatkowych nauczycieli religii, także spośród osób nie posiadających przepisanych kwalifikacji i nie uczących dotychczas religii w tych szkołach podstawowych i średnich, w których nauka religii odbywała się w r. szk. 1956/57.

VI. Nauczyciele religii otrzymują wynagrodzenie na zasadach określonych dla nauczycieli w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 29 maja 1954 r. (Dz. U. Nr 26, poz. 103 i Nr 37, poz. 168 z 1956 r.). Wynagrodzenie zasadnicze według § 2 ust. 1 Nr kol. 1 lit. „a” pobierają nauczyciele religii, którzy:

- a) posiadają średnie wykształcenie pedagogiczne określone dla nauczycieli przedmiotów świeckich lub
- b) posiadają na podstawie § 2 ust. b. zarządzenia z dnia 26 stycznia 1957 r. kwalifikacje do nauczania religii w szkołach podstawowych.

Wynagrodzenie zasadnicze według § 2 ust. 1 Nr kol. 1 lit. „b” pobierają nauczyciele religii, którzy ukończyli Studium Nauczycielskie lub mają wykształcenie uznane w przepisach uposażeniowych dotyczących nauczycieli przedmiotów świeckich za równorzędne Studium Nauczycielskiemu, a także nauczyciele religii, którzy ukończyli Międzyzakonny Wyższy Instytut Katechetyczny w Krakowie.

Wynagrodzenie zasadnicze według § 2 ust. 1 Nr kol. 1 lit. „o” pobierają nauczyciele religii, którzy:

- a) ukończyli studia uznane za wyższe w przepisach uposażeniowych odnoszących się do nauczycieli przedmiotów świeckich albo
- b) ukończyli studia teologiczne wymienione w załączniku Nr 2 do niniejszej instrukcji lub
- c) ukończyli Wyższe Katolickie Studium Społeczne w Poznaniu uznane za szkołę wyższą zarządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 22 czerwca 1937 r. (Dz. Urz. Min. WRiOP Nr 7, poz. 208).

Niekwalifikowani nauczyciele religii, nie posiadający średniego wykształcenia pedagogicznego, zatrudnieni w drodze wyjątku — zgodnie z pkt. V niniejszej instrukcji — otrzymują wynagrodzenie zasadnicze wg § 6, pkt. 2 cytowanego rozporządzenia Rady Ministrów.

VII. Nauczycielom religii przysługują zwyczki uposażeniowe przewidziane w §§ 3 do 7 cyt. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 maja 1954 r., na zasadach określonych dla nauczycieli przedmiotów świeckich ogólnokształcących.

Do kwalifikowanych nauczycieli religii, zatrudnionych w szkołach specjalnych w pełnym wymiarze godzin ma zastosowanie § 3 pkt. A 3 uchwały Nr 460 Prezydium Rządu z dnia 21 lipca 1956 r.

- VIII. Wymiar godzin nauczania dla nauczycieli religii ustalony został cytowanym zarządzeniem Ministra Oświaty z dnia 8 grudnia 1956 r. zmienionym zarządzeniem z dnia 26 lipca 1957 r. (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 9). na 30 godzin tygodniowo w szkołach podstawowych, 23 godziny tygodniowo w szkołach średnich i 22 godziny tygodniowo w szkołach specjalnych.

Wymiar godzin 30 w szkołach podstawowych a 22 godzin w szkołach specjalnych stosuje się jednolicie niezależnie od stopnia wykształcenia posiadanego przez nauczyciela religii.

Wymiar 30 godzin dla nauczycieli religii obowiązuje także w szkołach ćwiczeń stopnia podstawowego.

Godziny nauczania religii w klasie VII szkoły podstawowej podlegają przeliczeniu na zasadach ustalonych dla przedmiotów świeckich zaliczonych do II kategorii przedmiotów.

Wymiar 23 godzin dla nauczycieli religii obowiązuje w szkołach średnich ogólnokształcących, w szkołach zawodowych i liceach pedagogicznych, nie obowiązuje natomiast w specjalnych szkołach średnich.

Wymiar 22 godzin dla nauczycieli religii obowiązuje we wszystkich szkołach specjalnych, a więc podstawowych, licealnych i zawodowych.

- IX. W szkołach ogólnokształcących 11-letnich nauczyciela religii obowiązuje w klasach podstawowych wymiar 30 godzin, w klasach licealnych 23 godziny.

W szkołach tych nauczyciel religii zatrudniony jest albo jako nauczyciel klas podstawowych albo klas licealnych, w zależności od tego, w których klasach ma większą liczbę godzin. Przy równej liczbie godzin decydują kwalifikacje zawodowe.

Nauczyciel religii może brakujące mu do pełnego wymiaru w klasach podstawowych godziny uzupełnić godzinami w klasach licealnych i na odwrót — z tym, że wymiar licealny można uzupełnić nie większą ilością niż 6 godzin tygodniowo w klasach podstawowych.

Przykłady

a) Nauczyciel religii uczy w szkole 11-letniej.

19 godzin w klasach I—IV

4 godziny w klasach VII

8 godzin w klasach licealnych.

Ponieważ w klasach podstawowych ma większą liczbę godzin powinien być zatrudniony jako nauczyciel religii klas podstawowych i płatny z rozdz. 3 budżetu. W tym przypadku uzupełni do etatu 7 godzin w klasach licealnych i będzie miał ponadto 1 godzinę nadliczbową plus godziny z ułamkowego przeliczenia.

Otrzyma wynagrodzenie:

za etatowe 30 godzin

za 1 godzinę ponadetatową

za 4 godziny z ułamkowego przeliczenia płatne w stosunku $\frac{1}{30}$ stawki miesięcznej.

b) Nauczyciel religii uczy w szkole 11-letniej

15 godzin w klasach podstawowych

8 godzin w klasach licealnych

Zostanie zatrudniony w niepełnym wymiarze, ponieważ zarówno do etatu w szkole podstawowej jak i w szkole licealnej brak kilku godzin (wymiar licealny można uzupełnić tylko sześcioma godzinami w szkole podstawowej).

W tym przypadku otrzyma za 15 godzin w klasach podstawowych wynagrodzenie obliczone w stosunku $\frac{1}{30}$ stawki miesięcznej za godzinę i za 8 godzin w klasach licealnych wynagrodzenie obliczone w stosunku $\frac{1}{25}$ stawki miesięcznej za godzinę plus ewentualne wynagrodzenie za godziny ułamkowe w klasie VII.

c) Nauczyciel religii uczy w szkole 11-letniej.

17 godzin w klasach licealnych

8 godzin w klasach podstawowych.

Ponieważ w klasach licealnych ma większą liczbę godzin, a uzupełnienie wymiaru 6-ciu godzinami w klasach podstawowych daje pełny wymiar licealny — nauczyciel ten zostanie zatrudniony jako nauczyciel religii klas licealnych.

Za 2 godziny ponadetatowe w klasach podstawowych otrzyma wynagrodzenie w wysokości $\frac{1}{30}$ stawki miesięcznej za godzinę.

- X. Za okresy nieusprawiedliwionej nieobecności w pracy nauczyciela religii nie przysługuje wynagrodzenie. Przypadki usprawiedliwionej nieobecności w pracy określa się według zasad ogólnych ustalonych dla nauczycieli.
- XI. Przy łącznej nauce religii uczniów różnych klas, lub oddziałów równoległych, wypłata wynagrodzenia obejmuje godziny lekcyjne nauczyciela, a nie programowe godziny uczniów danej klasy.
- Odnosi się to do przypadków, gdy uczniów różnych klas, lub oddziałów równoległych, łączy się w komplety lub, gdy nauczyciel religii uczy w klasach łączonych w szkołach niżej zorganizowanych.
- XII. W szkołach podstawowych o 6 i mniej nauczycielach oraz w szkołach podstawowych specjalnych obowiązuje stosowana dotychczas w szkołach z nauką religii liczba godzin tego przedmiotu, ustalona zarządzeniem Ministra Oświaty z dnia 23 marca 1953 r. Nr Gm. 1-1679/53 (Dz. Urz. Mni. Ośw. Nr 4, poz. 30).
- XIII. W przypadku gdy nauczyciel religii uczy w kilku szkołach i łączna liczba godzin nauczania daje pełny wymiar godzin, nauczyciel ten może być potraktowany jako pełnozatrudniony. Etat tego nauczyciela religii będzie w tym typie szkoły, w której ma większą ilość godzin. Należy tu postępować analogicznie jak w szkołach 11-letnich.
- XIV. Nauczyciele religii zatrudnieni w niepełnym wymiarze godzin otrzymują wynagrodzenie na zasadach określonych w uchwale Nr 15 Prezydium Rządu z dnia 3 stycznia 1953 r. (Monitor Polski Nr A-3, poz. 32).
- XV. Wymiar uposażenia nauczycieli religii należy opierać na oryginalnych dokumentach lub uwierzytelnionych odpisach, określających rodzaj posiadanych kwalifikacji lub poziomu posiadanego przez tych nauczycieli wykształcenia. W wyjątkowych przypadkach w odniesieniu do studiów teologicznych można przyjąć dowód w postaci zaświadczenia wystawionego przez właściwą władzę kościelną, gdy nauczyciel nie może przedłożyć oryginalnego dokumentu lub uwierzytelnionego odpisu z przyczyn od niego niezależnych.

XVI. Instrukcja niniejsza obowiązuje od dnia 1 września 1957 r. Jednocześnie traci moc obowiązującą instrukcja Nr K. 1-435/57 z dnia 11 lutego 1957 r. w sprawie nauczycieli religii, uzupełniona pismem Nr K. 1-859/57 z dnia 5 kwietnia 1957 r.

Rozdzielnik 1/57

A 1—6

B 1—12, 17, 19, 20, 22, 26, 27

CC za pośr. C

D 1—17

E 4, 6, 8, 10, 12, 14, 18, 19

F 1, 2, 4, 7

G 45

Władze związków wyznaniowych w Polsce

Za zgodność
Sekretarz Episkopatu

Z upow. Ministra
Dyrektor Departamentu
(—) Wojciech Iwanowski

Załącznik Nr 1
do instrukcji Nr K. 1-1826/57
z dnia 5 sierpnia 1957 r.

**Wykaz studiów teologicznych, ukończenie których kwalifikuje
DO NAUCZANIA RELIGII w państwowych szkołach podstawowych
i średnich**

(Podstawa: § 1 lit. a i b zarządzenia Ministra Oświaty z dnia 26 stycznia 1957 r. w sprawie kwalifikacji zawodowych nauczycieli religii w szkołach podstawowych i średnich — Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 1, poz. 4).

1. Wydział Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego.
2. Wydział Teologii Ewangelickiej Uniwersytetu Warszawskiego.
3. Studium Teologii Prawosławnej Uniwersytetu Warszawskiego.
4. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.
5. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.
6. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.
7. Wydział Teologiczny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
8. Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie.
9. Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Chylicach.
10. Arcybiskupie Seminarium Duchowne w Poznaniu.
11. Seminarium Duchowne Wyższe w Płocku.
12. Wyższe Seminarium Duchowne w Lublinie.

13. Wyższe Seminarium Duch. (obrzędki łacińskiego) w Przemyślu.
14. Wyższe Seminarium Duchowne w Pelplinie.
15. Seminarium Duchowne w Tarnowie.
16. Wyższe Seminarium Duchowne we Włocławku.
17. Wyższe Seminarium Duch. obrzędki grecko-katol. w Przemyślu.
18. Wyższe Seminarium Duchowne obrzędki grecko-katol. we Lwowie.
19. Wyższe Seminarium Duch. obrzędki grecko-kat. w Stanisławowie.
20. Seminarium Metropolitalne św. Jana w Warszawie.
21. Wyższe Seminarium Duch. Diecezjalne Rzym. Kat. w Sandomierzu.
22. Wyższe Seminarium Duchowne Diecezjalne w Łodzi.
23. Wyższe Seminarium Duchowne im. Benedykta XV w Siedlcach poprzednio w Janowie Podlaskim.
24. Seminarium Duchowne Rzymsko Katolickie w Kielcach.
25. Wyższe Seminarium Duchowne (Diecezjalne Większe) w Łomży.
26. Wyższe Seminarium Duchowne (Łuckie Większe) w Łucku.
27. Arcybiskupie Seminarium Duchowne w Gnieźnie.
28. Arcybiskupie Seminarium Duchowne w Krakowie.
29. Częstochowskie Wyższe Seminarium Duchowne w Krakowie.
30. Śląskie Wyższe Sem. Duchowne Diecezji Katowickiej w Krakowie.
31. Arcybiskupie Seminarium Duchowne Śląska Opolskiego w Nysie.
32. Wyższe Seminarium Duchowne w Białymstoku.
33. Arcybiskupie Seminarium Duchowne we Wrocławiu.
34. Wyższe Seminarium Duchowne w Gorzowie Wielkopolskim.
35. Wyższe Warmińskie Seminarium Duch. „Hosiana” w Olsztynie.
36. Wyższe Seminarium Duch. im. św. Tomasza z Akwinu w Pińsku.
37. Wyższe Seminarium Duchowne obrzędki łacińskiego we Lwowie.
38. Wyższe Seminarium Duchowne w Wilnie.
39. Prawosławne Seminarium Duchowne w Warszawie.
40. Prawosławne Seminarium Duchowne w Wilnie.
41. Prawosławne Seminarium Duchowne w Krzemieńcu.
42. Seminarium Duch. Polskiego Narodow. Kościoła Kat. w Krakowie.
43. Seminarium Duchowne Kościoła Polsko-Katolickiego w Warszawie.
44. Seminarium Teologiczne Kościoła Metodystycznego w Klarysewie.
45. 2-letni Międzynarodowy Wyższy Inst. Katechetyczny w Krakowie.

Załącznik Nr 2
do instrukcji Nr K. 1-1826/57
z dnia 5 sierpnia 1957 r.

Wykaz studiów teologicznych, których ukończenie uprawnia nauczycieli religii do pobierania uposażenia zasadniczego określonego w § 2, ust. 1, nr kol. 1, lit. „o” rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29. V. 1954 r. (Dz. U. Nr 26, poz. 103 i Nr 37 z 1956, poz. 168).

Podstawa prawna do poz. 1—32: § 1 lit. „a” i „b” rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8. XI. 1920 r. (Dz. U. Nr 28, poz. 663) oraz § 1, ust. 5 rozporządzenia Ministra Oświaty z dnia 2. XI. 1946 r. (Dz. Urz. Min. Ośw. Nr 11, poz. 321).

Uwaga: Osoby, które ukończyły zakłady wymienione pod pozycją 25—52 niniejszego wykazu mogą otrzymać uposażenie stówki „o” pod warunkiem wykazania się świadectwem dojrzałości szkoły średniej, uprawniającym do odbywania studiów w szkołach wyższych.

1. Wydział Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego.
2. Wydział Teologii Ewangelickiej Uniwersytetu Warszawskiego.
3. Studium Teologii Prawosławnej Uniwersytetu Warszawskiego.
4. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.
5. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie.
6. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie.
7. Wydział Teologiczny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
8. Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie.
9. Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Chylicach.
10. Instytut Teologiczny (Naukowy Zakład Teologiczny) w Przemyślu.
11. Instytut Teologiczny (Naukowy Zakład Teologiczny obrządku grecko-katolickiego) w Stanisławowie.
12. Instytut Teologiczny (Naukowy Zakład Teologiczny) w Tarnowie.
13. Naukowy Zakład Teologiczny XX Misjonarzy w Krakowie.
14. Naukowy Zakład Teologiczny OO. Jezuitów w Lublinie, dawniej w Krakowie.
15. Arcybiskupie Seminarium Duchowne w Poznaniu.
16. Seminarium Duchowne Wyższe w Płocku.
17. Wyższe Seminarium Duchowne w Lublinie.
18. Wyższe Seminarium Duchowne (Naukowy Zakład Teologiczny obrządku łacińskiego) w Przemyślu.
19. Wyższe Seminarium Duchowne w Pelplinie.
20. Seminarium Duchowne (Naukowy Zakł. Teologiczny) w Tarnowie.
21. Wyższe Seminarium Duchowne we Włocławku.
22. Wyższe Seminarium Duch. obrządku grecko-katol. w Przemyślu.
23. Wyższe Seminarium Duchowne obrządku grecko-katol. we Lwowie.
24. Wyższe Seminarium Duch. obrządku grecko-kat. w Stanisławowie.
25. Seminarium Metropolitalne św. Jana w Warszawie.
26. Wyższe Seminarium Duchowne Diecezjalne w Łodzi.
27. Wyższe Seminarium Duch. Diecez. Rzymsko-Kat. w Sandomierzu.
28. Wyższe Seminarium Duchowne im. Benedykta XV w Siedlcach, dawniej w Janowie Podlaskim.
29. Seminarium Duchowne Rzymsko-Katolickie w Kielcach.

30. Wyższe Seminarium Duchowne (Diecezjalne Większe) w Łomży
31. Wyższe Seminarium Duchowne (Łuckie Większe) w Łucku.
32. Kolegium Filozoficzno-Teologiczne Prowincji Polskiej OO. Dominikanów w Warszawie.
33. Arcybiskupie Seminarium Duchowne w Gnieźnie.
34. Arcybiskupie Seminarium Duchowne w Krakowie.
35. Częstochowskie Wyższe Seminarium Duchowne w Krakowie.
36. Śląskie Wyższe Semin. Duch. Diecezji Katowickiej w Krakowie.
37. Wyższe Seminarium Duchowne w Białymstoku.
38. Arcybiskupie Seminarium Duchowne we Wrocławiu.
39. Wyższe Seminarium Duchowne Śląska Opolskiego w Nysie.
40. Wyższe Seminarium Duchowne w Gorzowie Wielkopolskim.
41. Wyższe Warmińskie Seminarium Duch. „Hosiana” w Olsztynie.
42. Wyższe Seminarium Duchowne obrządku łacińskiego we Lwowie.
43. Wyższe Seminarium Duch. im. św. Tomasza z Akwinu w Pińsku.
44. Wyższe Seminarium Duchowne w Wilnie.
45. Prawosławne Seminarium Duchowne w Warszawie.
46. Prawosławne Seminarium Duchowne w Wilnie.
47. Prawosławne Seminarium Duchowne w Krzemieńcu.
48. Seminarium Duchowne Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego w Krakowie.
49. Seminarium Duchowne Kościoła Polsko-Katolickiego w Warszawie.
50. Seminarium Teologiczne Kościoła Metodystycznego w Klarysewie.

9.

Znak: B XII 13 — 520/57

DEKRET EREKCJI PARAFII
przy kościele p. w. Matki Boskiej Ostrobramskiej
W JEŻYCACH
pow. Sławno, woj. Koszalin

Ku wiecznej chwale Boga Wszchemogącego, ku pożytkowi Kościoła św. i dobru duchowemu wiernych z Jeżyc i okolicznych miejscowości, rozporządzamy i czynimy wiadomym wszystkim, których to dotyczy:

§ 1

Z istniejącej dotychczas samodzielnej placówki duszpasterskiej w Jeżycach

po wysłuchaniu — zgodnie z kan. 1428 § 1 K. P. K. — zdania zainteresowanych Proboszczów oraz Konsultorów Diecezjalnych na mocy przepisu kan. 1427 K. P. K.

t w o r z y m y
parafię p. w. Matki Boskiej Ostrobramskiej w Jeżycach.

§ 2

Nowa parafia powstaje z podziału parafii p. w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Dobiesławiu.

W tym celu

od parafii w Dobiesławiu odłącza się miejscowości Jeżyce wraz z Kolonią, Bukowo Morskie wraz z majątkiem, Boryszewo, Dąbki, Jeżyczki wraz z Kolonią, Nowa Rzeka, Nowy Kraków, Pęciszewo, Porzecze, Przystawy wraz z Kolonią, Sławino, Słowinko, Stacja i wieś Karwice; miejscowości te odtąd będą przynależeć do nowej parafii w Jeżycach.

§ 3

Prócz kościoła parafialnego p. w. Matki Boskiej Ostrobramskiej w Jeżycach kościołem pomocniczym będzie p. w. Podwyższenia Krzyża św. w Sławinie.

§ 4

Przy kościele parafialnym erygujemy również beneficjum proboszczowskie. Na utrzymanie proboszcza służyć będą opłaty za czynności duszpasterskie, jako też ofiary wiernych w myśl kanonu 1410 Kodeksu Prawa Kanonicznego i przepisów diecezjalnych.

§ 5

Obowiązek urządzania oraz utrzymania kościoła parafialnego i kościołów pomocniczych, jak również obowiązek utrzymania personelu kościelnego spoczywa na parafii.

§ 6

Nowy proboszcz zamieszka w tymczasowym mieszkaniu zastępczym w Jeżycach. Parafia ma obowiązek czynić usilne starania o uzyskanie stosownego domu na plebanię, a w razie nieprzewidywanych trudności zbudować nowy dom.

§ 7

Parafia założy nowy cmentarz grzebalny w Jeżycach, odpowiadający obowiązującym przepisom kościelnym i państwowym.

§ 8

Biskup Gorzowski mianuje każdorazowego proboszcza zgodnie z przepisami kanonicznymi.

§ 9

Proboszcz kościoła parafialnego p. w. Macierzyństwa N.M.P. w Zbąszynku używa pieczęci z wizerunkiem tytułu kościoła i napisem w otoku: Sigil. Ecclesiae paroecialis Rom. Cath. tit. Maternitatis BMV in Zbąszynek lub Rzym. kat. kościół parafialny p. w. Macierzyństwa NMP w Zbąszynku.

§ 10

Parafia w Zbąszynku należeć będzie do dekanatu w Babimoście.

§ 11

Tekst niniejszego rozporządzenia należy opublikować w kościele paraf. w Zbąszynku jak również w pomocniczym św. św. Piotra i Pawła, Apostołów w Zbąszynku przez odczytanie w dwie najbliższe niedziele przy okazji wszystkich kazań i wywieszenie na tablicy ogłoszeń tychże kościołów przez okres dwóch miesięcy.

Dano w Gorzowie Wielkopolskim dnia 28 czerwca w uroczystość Najśw. Serca Pana Jezusa Roku Pańskiego 1957.

(—) † Teodor Bensch
BISKUP GORZOWSKI
(—) Ks. Marian Kumala
Kancelarz Kurii

11.

Znak: B XII 13 — 704/57

DEKRET EREKCJI PARAFII

przy kościele p. w. św. Antoniego z Padwy

w STRZEGOWIE

pow. Gubin, woj. Zielona Góra

Ku wiecznej chwale Boga Wszechmogącego, ku pożytkowi Kościoła św. i dobru duchowemu wiernych z Strzegowa oraz okolicznych miejscowości przychyłając się do ich prośb rozporządzamy i czynimi wiadomym wszystkim, których to dotyczy:

§ 1

Celem ułatwienia wiernym rozległej parafii p. w. Przenajśw. Trójcy w Gubinie spełniania swoich obowiązków religijnych po wysłuchaniu — zgodnie z kan. 1428 § 1 K. P. K. — zdania zainteresowanych Proboszczów oraz Konsultorów Diecezjalnych na mocy przepisu kan. 1427 K. P. K.

erygujemy

nową parafię p. w. św. Antoniego z Padwy w Strzegowie.

§ 2

Nowa parafia powstaje z podziału parafii p. w. Przenajśw. Trójcy w Gubinie oraz p. w. Jana od Krzyża w Starosiedlu.

W tym celu odłączamy od parafii w Gubinie miejscowości: Strzegów, Brzozów, Markosice, Mielno, Nowa Wioska, Późno od parafii w Starosiedlu miejscowość Węgliny i przyłączamy do nowej parafii p. w. św. Antoniego z Padwy w Strzegowie.

§ 3

Prócz kościoła parafialnego p. w. św. Antoniego z Padwy kościołem pomocniczym będzie kościół w Mielnie.

§ 4

Przy kościele parafialnym erygujemy również beneficjum proboszczowskie. Na utrzymanie proboszcza służyć będą opłaty za czynności duszpasterskie, jako też ofiary wiernych w myśl kanonu 1410 Kodeksu Prawa Kanonicznego i przepisów diecezjalnych.

§ 5

Obowiązek urządzenia oraz utrzymania kościoła parafialnego i kościoła pomocniczego jak również obowiązek utrzymania personelu kościelnego spoczywa na parafii.

Plebania będzie mieścić się w Strzegowie w domu nr

§ 6

Do czasu ukończenia remontu plebanii przyszedł proboszcz zamieszka tymczasowo w Strzegowie w domu nr 77 u p. Mariana Barańczuka, który na ten cel odstępuje trzy pokoje i kuchnię.

§ 7

Parafia korzystać będzie z miejscowego cmentarza grzebalnego.

§ 8

Macierzysta parafia w Gubinie udzieli nowemu kościołowi parafialnemu w Strzegowie część swoich paramentów, bielizny kościelnej oraz sprzętu liturgicznego wedle osobnego rozporządzenia.

§ 9

Biskup Gorzowski mianuje każdorazowego proboszcza zgodnie z przepisami kanonicznymi.

§ 10

Proboszcz nowego kościoła parafialnego p. w. św. Antoniego z Padwy w Strzegowie używa pieczęci z wizerunkiem tytułu kościoła i napisem w otoku: Sigil. Ecclesiae paroecialis Rom. Cath. tit. Sti Antoni de Padua C. D. in Strzegów lub Rzym. kat. kościół parafialny p. w. św. Antoniego z Padwy w Strzegowie.

§ 11

Nowa parafia w Strzegowie należeć będzie do dekanatu Krosno Odrzańskie.

§ 12

Tekst niniejszego rozporządzenia należy opublikować w kościołach parafialnych w Gubinie, w Starosiedlu i w Strzegowie jak również w pomocniczym w Mielnie przez odczytanie w dwie najbliższe niedziele przy okazji wszystkich kazań i wywieszenie na tablicy ogłoszeń tychże kościołów przez okres dwóch miesięcy.

Dano w Gorzowie Wielkopolskim dnia 28 czerwca w uroczystość Najśw. Serca Pana Jezusa Roku Pańskiego 1957.

(—) † Teodor Bensch
BISKUP GORZOWSKI
(—) Ks. Marian Kumala
Kancelarz Kurii

12.

ZMIANY PERSONALNE W DIECEZJI

Nominacje na administratorów parafii otrzymali:

Ks. Stanisław Szelaśt dotychczasowy wikariusz w Nowogardzie do Popielewa

Ks. Aleksander Jaszczur dotychczasowy wikariusz we Wschowie do Białogorzyna

Przeniesienia wikariuszy:

- Ks. Stanisław Wagner z Chojny do Kamienia Pom. z siedzibą w Gostyniu
- Ks. Edward Zawada z Tuczna do Nowogardu z rezydencją w Strzelewie.
- Ks. Kazimierz Furdyna T. S. ze Słupska par. p. w. św. Rodziny i św. Tadeusza Ap. do Lipiek Wielkich

Nominacje na wikariuszy otrzymali:

- Ks. Józef Duszyński T. S. do Słupska par. p. w. św. Rodziny i św. Tadeusza Ap.
- Ks. Henryk Frączek T. S. do Główcyc
- Ks. Władysław Hormański C. R. do Złocieńca
- Ks. Egidiusz Iwański do Słupska, par. p. w. św. Rodziny i św. Tadeusza Ap.
- Ks. Piotr Kobus C. R. do Drawska Pom.
- Ks. Ireneusz Stanisław Kortylewski C. R. do Wierzchowa
- Ks. Augustyn Matysek O. M. I. do Gorzowa, par. p. w. Chrystusa Króla
- Ks. Leszek Michalski T. S. do Kobylnicy Słupskiej
- Ks. Władysław Robaczyński do Łabędzi
- Ks. Józef Różański O. M. I. do Gorzowa, par. p. w. Chrystusa Króla
- Ks. Leopold Jacek Schwanzer C. R. do Złocieńca
- Ks. Tarczyjusz Szkółka O. M. I. do Łeby
- Ks. Franciszek Wardowski S. V. D. do Widuchowej z rezydencją w Krzywiniu
- Ks. Stanisław Wygonik M. S. do Trzcianki Lubuskiej
- Ks. mgr Bolesław Wojtuń O. F. M. Cap. do Dobiegniewa

Zwolnieni z diecezji:

- Ks. Tadeusz Świerszcz wikariusz w Słupsku, par. p. w. Królowej Różańca św.
- Ks. Stanisław Woronowicz proboszcz w Nowogardzie
- Ks. Anastazy Barć C. F. M. Cap. wikariusz w Gorzowie, par. p. w. św. Krzyża
- Ks. Jan Jop O. M. I. wikariusz w Gorzowie, par. p. w. Chrystusa Króla
- Ks. Julian Kalbarczyk C. R. wikariusz w Drawsku Pom.
- Ks. Józef Kamieniecki C. R. wikariusz w Złocieńcu
- Ks. Antoni Kirek O. M. I. wikariusz w Łebie
- Ks. Florian Szawan M. S. wikariusz w Trzciance Lubuskiej

Zwolniony z obowiązku wikariusza:

Ks. Włodzimierz Łętowski, dotychczasowy wikariusz w Szczecinie Dąbiu, bezterminowo urlopowany.

13.

ORGANISTA POSZUKUJE PRACY

Otrzymałmy zgłoszenie od organisty

Tadeusza Wąsickiego

Golub-Dobrzyn

ul. Działyńskich 2, m. 4

woj. Bydgoszcz

Kwalifikacje — ukończył 3 klasy szkoły organistowskiej plockiej oraz Liceum Pedagogiczne w Płocku, ma lat 29, jest żonaty, ma dwoje dzieci.
— Innych danych o wyżej wymienionym nie posiadamy.

WYDAWNICTWA KSIĘGARNI ŚW. WOJCIECHA

Książki szkolne do nauki religii

na rok szkolny 1957/58 — aprobowane przez Min. Oświaty PRL

Dla ucznia

Katechizm Podstawowy — opr. X Dr Cz. Piotrowski dla kl. II—IV	7,50
Życie Religijne cz. I — opr. XX Z. Baranowski i J. Noryśkiewicz dla kl. III	7,50
Życie religijne cz. II — opr. XX. Z. Baranowski i J. Noryśkiewicz dla kl. IV	7,50
Ewangelie i Dzieje Apostolskie — wyd. podręczne w tłumaczeniu X. Dr E. Dąbrowskiego — dla kl. IV—XI, w trwałej opr. półc.	25,—
Liturgika — opr. X. Prof. Dr M. Dybowski dla kl. VII	10,—
Dogmatyka — opr. XX. W. Kalinowski i J. Rychlicki dla kl. X	10,—

Dla nauczyciela

- Katechezy — na pierwszy rok nauczania — opr. X. Dr M. Finke —
uzupełniła ilustracjami dla ucznia Barbara Jabłońska
- Szkice Katechez do Katechizmu Podstawowego X. Dr Cz. Piotrowskiego
— kl. II—IV opracował X. Dr M. Finke
- Uwaga: Wszystkie książki dla uczniów będą gotowe na początku
września br. — książki zaś dla nauczycieli w październiku br.

W RAMACH PLANU WYDAWNICZEGO R. 1957 UKAZĄ SIĘ:

- BANKOWSKA ALOJZA M. OSU — O Świętej, która przeszła dobrze
czyniąc — Obrazki z życia św. Anieli Merici (dla dzieci)
- ENCYKLOPEDIA MUZYKI KOŚCIELNEJ (Podręczna) pod red. X. Prof.
Ger. Mizgalskiego
- GRABSKI — Konfesjonał (Powieść)
W cieniu kolegiaty (Powieść)
- JOUGAN A. X. Prof. — Słownik Kościelny — łacińsko-polski w nowym
opracowaniu
- KEDZIORA JULIUSZ — Szymon syn Jony (Powieść o św. PIOTRZE)
tom I — PORTRET CZŁOWIEKA
tom II — PORTRET APOSTOŁA
tom III — PORTRET ŚWIĘTEGO
- PISMA OJCÓW KOŚCIOŁA t. XXIX — LEON W. ŚW. — Mowy —
w tłumaczeniu X. Bpa Kazimierza Tomczaka
- SŁOWNIK BIBLIJNY — praca zbiorowa — pod red. X. Dr E. Dąbrow-
skiego
- WYSZYŃSKI STEFAN KS. KARDYNAŁ PRYMAS — Duch Pracy Ludz-
kiej — myśli o wartości pracy.

Książki powyższe można zamawiać w Księgarni św. Antoniego
w Gorzowie, ul. Łokietka.

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ URZĘDOWA

1. 134 encyklika J. Św. Piusa XII — o muzyce kościelnej . . . 481
2. Echa pobytu J. Em. Ks. Kardynała Prymasa w Rzymie . . . 500
3. Program pracy duszpasterskiej w 1-szym roku Wielkiej Nowenny przed Millenium 503
4. Tydzień Miłosierdzia (instrukcja) 511
5. Rozporządzenie w sprawie egzaminów kapłańskich . . . 516
6. Materiał tegorocznego egzaminu dla księży wikariuszów . 523
7. Komunikat o zapotrzebowaniu na nowych katechetów . . . 523
8. Instrukcja z dnia 5. 8. 57 w sprawie nauczycieli religii . . 523
9. Dekret erekcji parafii w Jeżycach 534
10. Dekret erekcji parafii w Zbąszynku 536
11. Dekret erekcji parafii w Strzegowie 538
12. Zmiany personalne 541
13. Organista poszukuje posady 542

Za pozwoleniem Władzy Duchownej

Wydaje: Kuria Biskupia w Gorzowie. Redaktor: X. Kazimierz Łabiński
Dyr. W.N.K. — Kościańskie Zakłady Przemysłu Terenowego Kościan
646 8. 57. K 20. Podpisano do druku dnia 18. 9. 57. Nakład 1150.
Druk ukończono 24. 9. 57.

